

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
ERAÕIGUSE INSTITUUT

Karl Roben

PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EUROOPA LIIDU JA EESTI ÕIGUSES

Bakalaureusetöö

Juhendaja dr. (iur) Villu Kõve

2013

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. KINDLUSTUSRISK PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUSE LÄHTEALUSENA	7
1.1 Riskid Põllumajanduses	7
1.2 Kindlustuslepingule alternatiivsed riskijuhtimise viisid põllumajanduses	10
1.3 Kindlustatava riski olemus põllumajanduslikus tootmises	12
2. KINDLUSTUSLEPING PÕLLUMAJANDUSES	14
2.1 Kindlustus lähtuvalt saagikusest	14
2.2 Kindlustusleping lähtuvalt toote hinnast ning tulust	15
2.3 Kindlustus lähtuvalt kindlustusvõtja sissetulekust	16
3. PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EUROOPA LIIDUS	17
3.1 Euroopa Ühtne Põllumajanduspoliitika – otseteotustest kindlustuseni	17
3.2 Kriisiabi ja kindlustus Euroopa seadusandluses	20
3.2.1 Kriisiabi sätted Euroopa õiguses	20
3.2.2 Euroopa Liidu ja liikmesriikide seadusandlus	22
4. PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EESTIS	26
4.1 Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika rakendamine Eestis	26
4.2 Saagi- ja loomakindlustus Eesti kindlustusturul	27
4.3 Kindlustustoetused põllumajanduses	29
4.4 Põllumajanduskindlustuse perspektiiv Eestis	30
KOKKUVÕTTE	33
AGRICULTURAL INSURANCE REGULATION IN EUROPEAN UNION AND ESTONIA: RESUME	38
KASUTATUD ALLIKAD	42
Kasutatud kirjandus	42
Kasutatud õigusaktid	44
Kasutatud kindlustustingimused	45
Muud Allikad	45

SISSEJUHATUS

Igat sorti ettevõtlus on seotud teatud riskiga ning ettevõtlusriski minimeerimine peaks olema iga vastutustundliku ettevõtja kohustus. Kuigi riskide võtmisega võib ettevõtja suurendada oma potentsiaalset kasumit on iga eduka äri puhul mõistlik riske diferentseerida. Ühe enam globaliseeruv maailm ning selle tõttu suurenev konkurents maailmaturul on suurendanud hindade kõikumisest, laenukapitali kaasamise vajalikkusest ning institutsionaalsetes faktoritest tulenevaid riske. Lisaks tavapärasele ettevõtlusele on põllumajandustootmisele alati olnud iseloomulikud teatud looduslikud riskid. Veel mõnisada aastat tagasi oli põllumehe ainsaks variandiks looduslike riskidega võitlemisel piisava sööda, söögi ja seemnevilja ning rahatagavara varumine, et ikalduse korral hakkama saada ning kevadel uuesti vilja külvata ning tootmist jätkata. Kuigi suuremas hädas tuli abi saamiseks pöörduda kuninga või feodaali poole on siiski Euroopa sotsiaalsüsteemide areng tegelikult toonud kaasa selle, et suurte loodusõnnetuste korral peeti loomulikuks riigi sekkumist ning põllumajandustootjate aitamist. Kõikide arenenud riikide ajaloost võib leida sündmusi, kus looduskatastroofi juhtumisel on riik pidanud põllumeestele teatud ulatuses loodusõnnetusest tingitud kahjud hüvitama.

Üheks efektiivseks riskide minimeerimise vahendiks ettevõtluses on riskide edasikandmine läbi kindlustuslepingu. Looduslike riskide ülekandmine läbi kindlustuse on keeruline, kuna loodusõnnetustest tingitud riskidele on omane kindel kahjusagedus. Põllumajanduskindlustusel on Lääne-Euroopas pikk ajalugu. Rahe vastast saagikindlustus pakuti Saksamaal juba 18. sajandi lõpus ning 19. sajandi lõpuks oli see levinud juba paljudesse Euroopa riikidesse. Loomakindlustus lepinguid sõlmiti Saksamaal juba 1830-ndatel ja Rootsis ning Šveitsis 20. sajandi alguses. Varaseimad kindlustuslepinguid pakkusid enamasti väikesed kindlustusühistud, mis pakkusid kaitset ühe riski vastu. Valitsuse osalusega mitme riski realiseerimise vastane kindlustus sai alguse 1930-ndatel Ameerikas. Föderaalne saagikindlustus oli esimesena reguleeritud kui Title V of the Agricultural Adjustment Act of 1938. Seda programmi käsitleti esmalt pilootprojektina ning selle kindlustuskate laienes alguses ainult nisule. Esimesed 40 aastat oli riigi doteeritud saagikindlustus saadaval ainult limiteeritud arvule põllukultuuridele ning seda pakuti vähestes riikides. 1980. aastaks oli võimalik kindlustada ainult pooli Ameerikas kasvatavatest põllukultuuridest. Murranguliseks

arenguks riiklikult doteeritud saagikindlustuses tuleb lugeda Ameerika valitsuse seadust The Federal Crop Insurance Act of 1980, mis muutis saagikindlustuse peamiseks katastroofi kaitse meetodiks põllumeestele.¹ Aastatel 1950-1980 toimusid suured arengud avaliku sektori programmid saakide kindlustamiseks Ladina-Ameerikas ja Aasias, mis olid seotud sesoonsete krediitiprogrammidega tootmiseks. Sarnased programmid rakendati ka näiteks Portugalis, Hispaanias ja endises Nõukogude Liidus.² Nõukogude Liit oli eriline, kuna seal puudus sisuliselt varakindlustus ning kahjujuhtumite korral hüvitas kahju riik. Erandina tuleb siin vaadelda rahvusvahelisi operatsioone nagu merendus ja rahvusvaheline kaubandus, kus kasutati riskide hajutamiseks edasikindlustust. Balti riikidest hakati põllumajanduskindlustust esmalt pakkuma Eestis, kui loodi Liivimaa Vastastikune Rahekindlustusselts.³

Euroopa Liidu põllumajanduses on liikmesriikide vahel suured erinevused tootmisviisides ning -keskkonnas. Viimase 50-60 aasta jooksul toimunud integratsioon tinginud selle, et liikmesriigid peavad oma tootmisviisides ning regulatsioonides rakendama palju suuremat ühisosa kui varem. Üheks ühisosa leidmise viisiks on Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamine. Kuigi tulenevalt kultuurilistest eripäradest on liikmesriikide seadustes rakendatavate meetmete ulatus erinev on iga uue eelarve perioodiga näha arenguid ühtlustamise suunas. Üheks Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika näiteks on ka põllumajanduskindlustuse ning riiklikult antava abi reeglite ühtlustamine kogu Euroopa Liidus. Uudne ja muutuv olukord on lisanud farmeritele uusi väljakutseid. Suur nihe on toimunud selles osas, et Euroopa Komisjoni reeglid on tekitanud suuna, kus varasema riiklike kriisiabi meetmete rakendamine läbi otsetoetuste loodusõnnetuste korral on vastutus liikumas üha enam põllumeestele.

Käesolevas töös käsitletakse nii Euroopa Liidu regulatsioone põllumajanduses esinevate riskide vähendamisel ning nende reeglite ülekandmist Eesti õigussüsteemi. Peamine õigusfilosoofiline probleem tekib põllumajanduskindlustuse analüüsimisel küsimuses, et kas ja põllumajandussaaduste hävimise risk peaks olema ainult põllumehe kanda või kas ja mis ulatuses peaksid riiklikud ning riikideülesed institutsioonid võtma osa kaasvastutusest ning teatud tingimuste täitmisel hüvitama põllumeestele keskkonnariskidest tuleneva kahju. Käesoleva bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks on teada saada, kas ning mis ulatuses

---

¹ V. H. Smith and J. W. Glauber. Agricultural Insurance in Developed Countries: Where Have We Been and Where Are We Going? Applied Economic Perspectives and Policy (2012) Vol 34, No 3, p. 364–365.

² O. Mahul and C. J. Sutley. Government Support to Agricultural Insurance: Challenges and Options for Developing Countries. The World Bank Washington Dc 2010 p. 22

³ R.B.K.Pye. Insurance in the Baltic States: A Comparative Study of the Non-life Sector OECD. Policy Issues in Insurance: Insurance in the Baltic Countries. p. 61-62

Euroopa Liidu õigusteoreetilised seisukohad ning õigusnormid on Eesti kindlustusõiguses rakendatud. Eesmärgi saavutamiseks on käesolevas töös vaadeldud Eestis rakendatud seadusi: võlaõigusseadus⁴ (edaspidi: VÕS), kindlustustegevuse seadus⁵ (edaspidi: KindlTS), loomatauditõrje seadus (edaspidi: LTTS), maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus⁶ (edaspidi: MPKS), Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus⁷ (edaspidi: ELÜPS) ning määrusi ning õiguspõhimõttelisi seisukohti, mis reguleerivad põllumajanduskindlustuse põhimõtteid. Kuigi seadusandja poolt loodud regulatiivne pool kahjukindlustuslepingu sõlmimiseks on tähtis, siis on autor arvates oluline küsimus optimaalse kindlustusõiguse reguleerimisel ka riigi poolne õiguslik regulatsioon ning initsiatiiv, mis viiks optimaalse kindlustusturu tekkeni. Tulenevalt Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamisest tulenevast regulatiivsest raamistikust lasub liikmesriikidel endil suur kohustus Ühtses Põllumajanduspoliitikas käsitletavate põhimõtete ülekandmisel riiklikku õigusesse. Lisaks võimalikele põllumajanduskindlustuse tüüpidele analüüsitakse käesoleva töös ka Euroopa õigusest tulenevaid põhimõtteid, ning konkreetseid seaduseid läbi mille seda poliitikat Eestis rakendatakse. Eesti seadustes on olulisemad põhimõtted Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamisel riiklikud dotatsioonid kindlustusele.

Uurimise all oleva temavaliku tingis see, et autorile teadaolevalt ei ole varasemalt põllumajanduskindlustusega seonduvaid küsimusi bakalaureuse või magistritöö tasemel uuritud. Kuna põllumajandus on üks ettevõtlusliike, mille doteerimine on juba Euroopa Liidu aluslepingutesse sisse kirjutatud ning üks osa põllumajanduse dotatsioonist on ka põllumajanduskindlustustoetus, siis on ka teema ajakohane. Loodusõnnetuste puhul on problemaatiliseks fakt, et need on aktuaalsed nende toimimise ajal. Eesti on alates aastast 2008. läinud üle süsteemile, kus riiklik kriisiabi loodusõnnetuste korral on vahetunud riiklikult doteeritud kindlustuslepingutega. Kuna sel perioodil ei ole olnud suuri loodulikest oludest tingitud üleriigilisi probleeme põllumajanduses, siis ei ole hetkel ka kindlustus ning sellega seotud teemakäsitus põllumeeste seas populaarne. Oma osa mängib selles ka väljakujunemata kindlustusturg põllumajanduskindlustustoodetele.

Tulenevalt sellele, et erialakirjanduses käsitletakse nii põllukultuuride kasvatamisel kui loomapidamises esinevate riskide minimeerimiseks kasutatavaid kindlustuslepinguid ühiselt,

---

⁴ Võlaõigusseadus – RT I 2002, 53, 336; RT I, 05.04.2013, 4

⁵ Kindlustustegevuse seadus – RT I 2007, 4, 20; RT I, 26.04.2013, 6

⁶ Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus. – RT I 2009, 34, 224; RT I, 15.03.2011, 24

⁷ Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus – RT I 2010, 10, 43; RT I, 21.02.2013, 2

siis on ka käesolevas töös käsitletud mõlemaid lepingud terminiga põllumajanduskindlustus. Eesmärkide saavutamiseks on töös käsitletud põllumajandustootmisele omaseid kindlustusriske ning võimalike kindlustuslepingute liike, mida nende riskide edasikandmiseks on võimalik rakendada. Põllumajanduskindlustuslepingut tuleb Euroopa Liidu kontekstis vaadelda koos üleliiduliste ja liikmesriikide enda kriisiabi regulatsioonidega. Võrdluse alla on lisaks võetud Euroopa Liidu õiguse alused ning liikmesriikide õiguslik regulatsioon ning põhimõtted, mis on põllumajanduskindlustusturu väljakujunemiseks olulised.

Põllumajanduskindlustuse analüüsimisele Eestis tuleb kõigepealt käsitleda Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamise põhimõtteid meie õigussüsteemis ning selle peamist väljundit, milleks on kindlustustoetuste regulatsioon Eesti õiguses. Käesolevas töös on vaatluse all kõiki põllumajanduskindlustuse tingimusi Eestis. Turuosaliste vahelist konkurentsi vähesust näitab fakt, et käesoleval hetkel on Eesti kindlustusturul kaks kindlustusandjat, kes põllumajanduskindlustuslepinguid sõlmivad. Neist põllukultuuride kindlustus pakub ainult Ergo Kindlustus SE. Käsitluse all on Ergo Kindlustuse SE Põllukultuuride- ja Kariloomakindlustuse tingimused ning If P&C Insurance AS Loomakindlustuse tingimused. Rääkides optimaalse kindlustusturu tekkimisest on oluline käsitleda ka Eesti põllumajanduskindlustuse potentsiaali.

Bakalaureusetöös sätestatud eesmärkideni jõudmiseks on peamiselt kasutatud analüüsiv-võrdlevat meetodit. Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika kujunemise analüüsimisel on kasutatud ka ajaloolist uurimismeetodit. Analüüsi aluseks on peamiselt Euroopa Liidu alusdokumendid, analüüsid ning juhtnöörid. Väga tähtsal kohal olid teemakohased dissertatsioonid ning erialakirjanduses avaldatud põllumajanduskindlustuse ning muude põllumajanduslike riskijuhtumise vahendeid käsitlevad artiklid. Praktiliselt kogu erialane õiguskirjandus, mis on käesoleva töö aluseks on inglisekeelne. Kõige olulisemaks suunanäitejaks käesolevas töös on Euroopa Komisjoni poolt väljatöötatud dokument põllumajanduskindlustuse erinevate skeemide rakendamiseks Euroopa Liidus „Agricultural Insurance Schemes, Administrative Arrangement N °.AGRI-2005-0321...Between Agriculture (DG AGRI) and DG Joint Research Centre (the JRC). Eraldi sooviksin välja tuua Miranda Meuwissen't, keda võib pidada üheks peamiseks autoriteediks Euroopas põllumajanduskindlustuse, selle rakendamise ning tuleviku vallas.

1. KINDLUSTUSRISK PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUSE LÄHTEALUSENA

1.1 Riskid Põllumajanduses

Eesti õigussüsteemis on kindlustusrisk defineeritud VÕS § 423 lg 2, mille kohaselt on kindlustusrisk oht, mille vastu kindlustatakse. Terminil risk on mitmeid tähendusi äris ja igapäeva elus. Kõige üldisem definitsioon riski kirjeldamiseks on igasugune situatsioon, kus olukorra lõpptulemuse osas valitseb selgusetus. Kui mitte uskuda täielikku determinismi, siis on isegi igapäeva elus raske mingist kindlast ettemääratusest rääkida.⁸ Üheks riski defineerimise viisiks on, et risk on teadmatus teatud sündmuse tõenäosusest. See definitsioon on aga puudulik, kuna asjaolud, kus mingi otsuse tegemisel sündmuse juhtumise tõenäosus ei ole objektiivselt teada on elus pigem reegel, kui erand. Tuleb nõustuda sellega, et risk oma olemuselt on ettemääramatute tagajärgede realiseerumine ning kindlustusteooriast kõneldes eriti just ebasoodsate tagajärgede realiseerumine. Kindlustuse puhul ei saa riski realiseerumine ei saa olla mingi olulise tagajärjeta, kuna eelduseks on see on ka teatavat sorti väärtuse vähenemine.⁹ Väärtuse vähenemist tuleb kindlustusteoreetiliselt vaadelda selge majandusliku kahjuna. Seega oleks tuleks kindlustusriskist rääkides kõnelda ettemääramatute ebasoodsate tagajärgede realiseerumises, millele järgneb majanduslik kahju. Sarnasele järeldusele on eestikeelses erialakirjanduses jõudnud ka Olavi-Jüri Luik ja Karl Haavasalu, kes on defineerinud järgmiselt: *kindlustusrisk, mis võib seisneda kas kindlustusvõtja majandusliku olukorra halvenemises (enda kindlustamine kahju tekkimise ohu vastu kahjukindlustuses), kindlustusvõtja vastu esitatavates nõuetes (vastutuskindlustuse korral) või muus kindlustusvõtja jaoks negatiivses tagajärjes (nt kindlustusvõtja haigestumine või surm).*¹⁰ *Siinjuures on oluline, et kindlustusriski realiseerumine on alati ebaselge. On võimalik, et kindlustusrisk ei realiseeru kunagi: näiteks ei lähe hoone, mis on tulekahjuohu vastu kindlustatud, kogu kindlustuslepingu kehtimise ajal põlema. Samas on mõeldav ka selline kindlustusrisk, mille realiseerumise fakt on küll kindel, kuid saabumise aeg teadmata: näiteks kindlustusvõtja surm elukindlustuse puhul.*¹¹ Kindlustusriski definitsiooni aluseks on

---

⁸ S. E. Harrington, G. R. Niehaus. Risk Management and Insurance. p 1

⁹ J.B. Hardaker, R.B.M. Huirne, J.R. Anderson and G.Lien. Coping with Risk in Agriculture Second Edition 2004. Cabi Publishing p. 5

¹⁰ O-J. Luik, K. Haavasalu. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. Juridica, 2008, nr III, lk 164. 12 Ibid, lk 164. Edasiviidatud: E. Deutsch.

Versicherungsvertragsrecht. Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft GmbH. 2005, lk 6, äärenr 7

¹¹ O-J. Luik, K. Haavasalu. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. Juridica, 2008, nr III, lk 164. 12 Ibid, lk 164

lõpptulemuse ebakindlus, mis tähendab seda, et risk võib realiseeruda, kuid konkreetse lõpptulemi osas puudub selgus.

Riskijuhtimist käsitletavas erialakirjanduses võib kohata mitmeid riskide klassifikatsioone. Harrington ja Niehaus jagavad oma töös riskid Hinna-, krediidi ja puhasteks riskideks (*pure risks*). Hinnariski realiseerumise korral tekib kahju, kui toodangu sisenditeks kasutatavate sisendite või toodangu enda hind turul muutub. Krediidirisk hõlmab olukorda, kus ettevõtja koostööpartnerid ei soorita enda poolseid makseid õigeaegselt või jätavad toodete või teenuste eest üldse maksmata. Autori arvates tuleb põllumajanduses rakendatavate kindlustusmeetmete puhul Harringtoni ja Niehausi käsitluses rääkida peamiselt puhastest riskist, mis hõlmavad endas:

- a) *Klassikaliste kahjujuhtumite risk, kus ettevõtte vara väheneb, kahjustub või hävib.*
- b) *Vastutusrisk, kus ettevõtte tootmise või teenuste tõttu tekitab ettevõtte kolmandatele osapooltele kahju.*
- c) *Riskid seoses töötaja surma või töövõimetusega.*¹²

Eelpool käsitletud definitsioon on üldistus kõikide ettevõtete äririskidele. Kindlustusest põllumajanduses rääkides, tuleb lähtuda põllumajanduses enam levinud riskidest. Enamasti on põllumajanduslikes tegemist tootmisriskidega, mis tulenevad ilmastiku tingimustest, kahuritest, haigustest või tehnoloogilistest muudatustest ja ökoloogilistest riskidest, mis on tingitud reostustest või kliimamuutustest ning naturaalselt ressurside nagu puhas vesi kasutamisest. Sellised looduslikud riskid võivad olla korralised või erakorralised sõltuvalt nende realiseerumise sagedusest ning kahju suurusest. Tootmisriskid kujunevad ilmastiku tingimuste ettenägematusest ning võimetusest hinnata selle mõju saagikusele või loomakarjale näiteks läbi kahjurite ja haiguste või paljude teiste ootamatute faktorite. Paljud tootmisriskid on omased enamikele äridele, kuid teised võivad olla unikaalsed põllumajandusele.¹³

Varadega seotud riskid hõlmavad kahjustusi põllumajandusettevõtte füüsilistele varadele. Sellised riskid on seotud ettevõtte varade varguse, tulekahju või mõne muu õnnetusega.¹⁴

---

¹² S. E. Harrington, G. R. Niehaus. *op. cit.* p. 4-5

¹³ C. Moreddu. Overview of Farm Household Strategies and Government Intervention Income Risk management in agriculture OECD 2000 p. 17

¹⁴ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair. Agricultural insurance Schemes Administrative Arrangement AGRI-2005-0321....Between DG Agriculture (DG AGRI) and DG Joint Research Centre. (2008)

Varadega seotud ettenähtavaid riske on reeglina võimalik minimeerida kahjukindlustuslepingutega.

Personaliga seotud riskideks loetakse farmis töötavatega seotud riske, mis võivad põllumajandusettevõtte kasumlikkusele mõjuda. Inimeste haigestumist või surma võib lugeda personali riskiks. Tänauses põllumajandusettevõttes võivad seoses tootmise arengu ning keerukusega olla konkreetsete töötajate või ametikohtadega olla seotud suured riskid, mis võivad põllumajandusettevõtte kasumlikkust mõjutada.

Institutsionaalne risk kätkeb endas poliitilist riski, mis kätkeb endas poliitika muutmist. Valitsuse seadustel võivad olla pikaajalised tagajärjed farmerite jaoks. Sellised riskid väljenduvad reeglina seadusloomes, erinevates tootmis- ja tarne piirangutes, järelvalve tõhususes või miks mitte ka maksupoliitikas. Institutsionaalse riskina käsitletakse ka suhete riski, mis hõlmab endas riski, kus äripartnerite või kaubandusorganisatsioonide vahelisi kokkuleppeid rikutakse. Näiteks ootamatu kokkulepete murdmine tarneahela erinevate ettevõtete vahel.¹⁵

Finantsriskid on seotud põllumajandusettevõtte käibekrediidi või erinevate projektide finantseerimisega seotud riskid, mis peamiselt võivad realiseeruda selles, et kui ettevõtte, mis on planeerinud oma tegevust tehes võõrkapitali kaasata või on seda juba teinud ei saa seda teha.¹⁶ Finantsriskide alla kuuluvad ka pankade laenupoliitika muutused ning rahvusvaheliste finantsturgude krediidihinnad, mis muudavad laenu hinda.

Eelpool käsitletud riske ei saa käsitleda üksteisest eraldi. Näiteks võivad varadega seotud riskid võivad väljenduda probleemidega tootmises ja seeläbi ka saagikuses. Institutsionaalsed riskid võivad mõjutada kõiki teisi riskiallikaid. Näiteks võib järeldada, et näiteks valitsuse seadusloome võib tuntuvalt mõjutada ettevõtte finantsriske. Sarnasele järeldusele on jõudnud ka Miranda Meuwissen.¹⁷

Edasiviidatud: Hardaker, J., B. Huirne, B.M. Ruud, and J.R. Anderson (1997). Coping with risk in Agriculture. p.23

¹⁵ J.B. Hardaker, R.B.M. Huirne, J.R. Anderson and G.Lien. *op. cit.* p. 6

¹⁶ *Ibid*, p. 7

¹⁷ M. Meuwissen. Insurance as a risk management tool for European agriculture. Wageningen Feb. 2000 p. 6

1.2 Kindlustuslepingule alternatiivsed riskijuhtimise viisid põllumajanduses

Kindlustuse tähtsuse analüüsimisel tuleb vaadelda teisi võimalike riskijuhtimise viise, millega põllumajandusettevõtetal on võimalik oma riske minimeerida. Kõige tüüpilisemad riskid põllumajandussektoris, mis hõlmavad tootmist ning saagikust on seotud ilmastikunähtuste ning taimehaigustega. Kõigile on teada, et ilm on olulise faktor põllumajanduses, mida on väga raske kontrollida. Ilm on reaalne risk, mis tekitab põllumajanduses ebakindlust ning suured temperatuuri kõikumised ning sademete hulga mõju analüüsimine on tänu globaalse kliimasoojenemise temaatika aktuaalsusele suurenenud.

Olulisemad viisid põllumajandussaaduste hävimise kaitseks keskkonnariskide vastu saab laias laastus jagada kaheks. Põllumajandusettevõtete tootestruktuuri muutmine selliselt, et kasvatavad põllu ja saagikultuurid oleksid võimalikult vastupidavad erinevatele keskkonnariskidele. Teine oluline võimalus on põllumajandusriskide jagamine läbi turundus ja tootelepingute, turu derivaatide kasutamine ning riskide jagamine läbi ühistute ning kindlustusseltside.

Kõige ilmsem ilmastiku mõju on viljasaagile, kuid selle tähtsus ei piirdu üksnes taimekasvatusega. Ka karjakasvatuseettevõtetes sõltub paljude toiduainete väetiste ning üleüldise nõudluse tase suuresti ilmastiku faktoritest. Keskkonnariskide hindamisel kasutatakse analüüsi jaoks Euroopa Parlamendi otsuse 1445/2000 põhjal välja töötatud vilja kasvatuse jälgimise süsteemi „*Crop Growth monitoring system*“ – meteoroloogiline, taime- ning loomariskide jälgimise süsteem.¹⁸ Olulisemad viisid põllumajandussaaduste hävimise kaitseks keskkonnariskide vastu on põllumajandusettevõtete tootestruktuuri muutmine selliselt, et kasvatavad põllu ja saagikultuurid oleksid võimalikult vastupidavad erinevatele keskkonnariskidele.

Üks tähtsamaid asju, mida farmer saab oma äririskide minimeerimiseks teha on garanteerida, et tema tuluvood ei tule ainult ühest kaubaartiklist. Selle jaoks peab ta oma sissetulekud mitmekesistama. Mitmete põllukultuuride või elusloomade kasvatamine võib tähendada stabiilsemat sissetulekut. Kuigi põllumajandusega tegelevad ettevõtjad on traditsiooniliselt harjunud selliste alternatiivsete sissetulekutega, siis on paljude riikide poliitika vastupidist taotlev. Riiklik poliitika tootmisväljunditega seotud toetustele seab sellised tegevustele

---

¹⁸ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit.* p. 45

piirangud. Riiklik poliitika võib olla üles ehitatud selliselt, et riigi subsideerimise tagamiseks peab ettevõtte olema spetsialiseerunud teatud põllukultuuride või loomade kasvatamisele.¹⁹ Riskide minimeerimiseks on võimalik tegeleda lisaks põllumajandusele ka teiste äritegevustega, nagu näiteks põllumajandustoodete tootmine, maaturism, sport, puhkamisvõimased jms.²⁰

Üheks variant riskide minimeerimiseks põllumajandustegevuses on müügilepingute sõlmimine fikseeritud hinnaga, mis lepitakse eelnevalt kokku ning millest peavad nii müüja kui ostja, pärast saagikoristust kinni pidama. Sellised lepingud on üles ehitatud selliselt, et farmerile saab müüa pärast saagikoristust oma toodangu eelnevalt fikseeritud hinnaga. Müügihinna fikseerimine lepinguga peab tagama selle, et hinnarisk oleks võimalik täielikult kaotada või vähendada hinna kõikumisest tulenevaid riske.²¹ Analoogsed hindade kõikumist välistava riskijuhtimise vahendid on ka kauplemine futuuride või derivaatidega.

Kindlustuse kui riskijuhtimise idee taga on riskide koondamine ning ühtne haldamine, mis hõlmab endas paljude isikute sissemakseid ühtsesse fondi, millest hüvitatakse kahjujuhtumi toimumise korral. fondi panustanud inimeste kahjud.²² Kindlustuse omapära on selles, et oma vara kindlustatakse teatud juhtumi vastu, mille hind konkreetsele üksikisikule sõltub antud juhtumi esinemise tõenäosusest konkreetse isiku suhtes. Kliimaatiliste riskide vastu kindlustamine on keeruline seetõttu, et tulenevalt piirkonna eripärast võib konkreetse kindlustussumma preemia olla väga kõrge. Kindlustusfirmat tuleb sellise teoreetilise käsitluse puhul vaadelda klassikalise fondijuhina. Kindlustuse puhul maksab kindlustatu kindlustusandjale preemiat ning saab vastu kahjujuhtumi korral hüvitise. Potentsiaalsed kahjukannatajad on sellise käsitluse puhul kindlustatud. Kindlustusandja tuleb käsitleda kui riskide kogumi operaatorit, kuid riskide kandmise kohustus on endiselt kindlustatutel. Miranda Meuwissen on oma teadustöös tsiteerinud George E. Rejda't: „*Sõltuvalt portfelli risksuhtest kujuneb kindlustatute preemia ülevaatamine kindlustusperioodi vahetumisel või dividendide maksmine.*“²³ Sellise kindlustuse teoreetilise käsitlusega on autor nõus, kuid praktikas tuleb käsitleda eraldi kindlustusühistuid ja kindlustusfirmasid. Kuigi reaalses äritegevuses see nii ei ole, siis kindlustusühistute puhul võime me teoreetilisest riski

---

¹⁹ C. Moreddu. *op. cit.* p. 20

²⁰ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit.* p. 25

²¹ European Commission Agriculture Directorate-General Directorate A. Economic analyses, forward studies, evaluation, „Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance“ Working Document 2001 p.17

²² M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit.* p.27

²³ M. Meuwissen *op. cit.* edasiviidatud: George E. Rejda „Principles of Risk Management and Insurance“ p. 8

edasikandmisest kindlustatutele, siis kindlustusfirmade puhul ei kandu riski kandmise kohustus kindlustatutele, vaid kindlustuskahjud kanduvad kaudselt üle riski opereerivale juriidilisele isikule ja selle osanikele.

1.3 Kindlustatava riski olemus põllumajanduslikus tootmises

Paljud põllumajandustegevuses esinevad riskid on sarnased ükskõik mis muule igapäevasele äritegevusele. Põlengu vastu meiereis või kasvuhoones saab kindlustada sarnastel alustel nagu masinatehases või riidepoes. Riskide minimeerimisel kindlustusega peavad kindlustatud riskid vastama teatud tingimustele. Riskide kindlustamisel tuleb aluseks võtta võimalikult suur arv üksusi. Kindlustuse riskipremia aluseks olevate andmete paljusus tagab täpsemad arvutused riskipremia aluseks oleva tariifi arvutamisel. *„Kui kvalifikatsiooni süsteemi ei suudeta tuvastada suhteliselt homogeenses riski üksustes tuleb ebasoodsa valiku puhul kombineerida kindlustuses kõrgema riskiga üksused“*²⁴

Kahju aluseks peab olema ettenägematu ning mittetaotluslik sündmus. Kahju tekkimise põhjuseks ei või olla juhtimisotsused, mis soosivad või on otseselt seotud kahju tekkimisega. Skees ja Barnett toovad oma artiklis välja moraalse ohu termini, mis tekib, kui kindlustatud isikud muudavad oma käitumist selliselt, mis soosib või otseselt tekitab kindlustatud objektile või subjektile kahju. Selline kollektiivne käitumine suurendab väljamakstavate kindlustushüvitiste hulka ning seeläbi ka kindlustuspreemiaid.²⁵ Tulenevalt inimloomusest on moraalsest ohust tulenev kelmuse oht kindlustuslepingute sõlmimisel alati olemas. Kindlustuslepingute aluseks olevate aktuaari arvutuste juures on alati teatud kahju seoses kindlustuspettustega sisse arvatud. Mida sagedasemad on sellised pettused, seda enam suureneb surve turuosalistele kindlustuspreemiate tõusmise tõttu.

Kindlustusriski realiseerumisega kaasnev kahju peab olema määratletav ning mõõdetav. Kahju suurus peab olema aktsepteeritaval tasemel mõõdetavad. Selle aluseks on kahju põhjuse, aja, koha ja suuruse defineerimine. Lisaks sellele peab olema võimalik defineerida ka riski realiseerumise võimalikust. Optimaalse kindlustuspreemia arvutamisel peab olema võimalik arvutada kahju tekkimise keskmine sagedus ning keskmine kahju suurus. Madala

---

²⁴ M. Meuwissen, M. Huirne, J.B Hardaker. Income Insurance in European Agriculture Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8087_en.pdf p. 20

²⁵ Skees, J.R. and B.J. Barnett. Conceptual and practical considerations for sharing catastrophic or systemic risks. Review in Agricultural Economics 21 1999. p.426

esinemissageduse ning raskete tagajärgedega kindlustusriski realiseerumised on kindlustuspreemia arvutamisel suureks väljakutseks.²⁶ Loodusõnnetuste ja episoodiliste haigusepuhangute kindlustamine on kindlustusseltside jaoks keeruline seetõttu, et selliste kindlustusjuhtumite mitte perioodiline iseloom tingib selle, et preemia võib muutuda teatud kultuuride ning tootjate jaoks liialt kõrgeks. Oluline on ka see, et tootearenduse jaoks puudub tihti piisav kahjustatistika. Sellised kindlustusjuhtumid on ebaregulaarsed ning potentsiaalset kahju ulatust konkreetsest loodusõnnetusest või haigusepuhangust on raske määrata.

Selle jaoks, et risk oleks kindlustatav tuleb eelnevalt käsitletud katastroofilised kahjud minimeerida või elimineerida. Saagikindlustuse tootearenduse väljakutse seisneb selles, et teatud perioodil juhtuvad kahjud ei oleks nii suured, et need ei ohustaks kogu kindlustustoote jätkusuutlikust. Selliste kahjude elimineerimiseks kasutatakse geograafilist profileerimist, mis tähendab, et teatud tüüpi kindlustus on minimeeritud spetsiifilise geograafilise piirkonnaga. Teine riskijuhtumise vahend sellises olukorras on edasikindlustus.²⁷ Olulisim alus selle definitsiooni juures on konkreetse kindlustusriski määramisel konkreetne geograafiline piirkond, kus kindlustusjuhtum toimub. Riskipreemia arvutamisel on konkreetse piirkonna ilmastik üks peamised aluseid.

Tuleb nõustuda sellega, et üheks olulisemaks karakteristikuks kindlustatava riski määramisel on majanduslikult mõistlik kindlustuspreemia, mis tähendab seda, et kindlustusmaksed peavad olema põllumajandustootjatele taskukohased. Riski juhtumise tõenäosus peab olema selline, et kindlustustariifide tõusu tõttu ei muutu kindlustuspreemia liiga kalliks.²⁸ Mõistlike kindlustuspreemiate eelduseks on väljakujunenud kindlustusturg, mis koosneb võimalikult paljudest kindlustusandjatest Väljakujunenud kindlustusturg tingib eelduslikult korrektse toote- ning õigusruumi arenduse.

Teatud tüüpi riskid on siiski omased peamiselt põllumajandusele ning saagikindlustusele. Peamised riskid, mis põllumajandustootmisi mõjutavad on looduslikud ning on seotud kas kliima või mõne muu loodusliku juhtumiga, mis mõjutab tootmist. Riski kindlustatavuse määramisel on oluline ka see, et nii kindlustusvõtja, kui kindlustusandja omavad lepingu sõlmimisel lepingu aluseks olevast olukorrast võimalikult sarnast ülevaadet ja arusaama.

---

²⁶ Skees, J.R. and B.J. Skees, J.R. and B.J. *op. cit.* Edasiviidatud: G.E Rejda „Principles of Risk Management and Insurance“ p.26 - p. 426

²⁷ Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance *op. cit.* p. 24

²⁸ Skees, J.R. and B.J. *op. cit.* Edasiviidatud G.E Rejda „Principles of Risk Management and Insurance“ p. 23 – p 426

Erialakirjanduses on räägitakse antud juhul sümmeetrilisest informatsioonist.²⁹ Sarnane arusaam konkreetse lepingu sõlmimisel on oluline nii üksiku kindlustuslepingu sõlmimisel, kui kogu kindlustusturu õiguskindluse tagamisel. *Kuna info on sümmeetriline, siis on nii ettevõtete, kui tarbijate perspektiiv kahjude realiseerimisega kaasnevate kahjude kandmise osakaalust võrdne.*³⁰

2. KINDLUSTUSLEPING PÕLLUMAJANDUSES

2.1 Kindlustus lähtuvalt saagikusest

Eesti õiguses tuleneb kindlustuslepingu mõiste VÕS § 422 lg 1, mille kohaselt kohustub kindlustusandja hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju, või maksuma kahjujuhtumi korral kokkulepitud rahasumma kindlustusvõtjale. Tulenevalt VÕS § 422 lg 2, on kindlustusvõtja kohustatud tasuma kindlustuslepingu alusel kindlustusmakseid. Põllumajanduskindlustusleping on kahjukindlustusleping, mille hüvitamise aluseks on VÕS § 476 lg 1-4. VÕS § 476 lg 1 sätestab: *Kahjukindlustuse puhul peab kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisel vastavalt lepingule hüvitama kindlustatud isikule kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju. Asja kindlustamise korral peab kindlustusandja muu hulgas hüvitama kahju, mis tekkis kindlustusjuhtumi tagajärgede likvideerimise tulemusena, samuti kahju, mis tekkis kindlustatud asjade kaotsimineku tõttu kindlustusjuhtumi toimumisel.* Kindlustuslepingu aluseks olev kindlustusväärtus on VÕS § 479 lg 1 kohaselt kindlustushuvi väärtus kindlustusjuhtumi hetkel, mis tähendab seda, et konkreetse kahjujuhtumi korral võetakse hüvitise määramisel aluseks konkreetse kahju tõttu tingitud väärtuse vähenemine. Järgnevalt vaatleme, millised on põllumajanduskindlustusele omased põhimõtted, mille alusel kindlustusväärtuse vähenemist käsitletakse.

Kindlustus lähtuvalt kaotatud saagi hulgast. Kuigi termin saagikindlustus assotsieerub peamiselt põllukultuuride kindlustamisega käsitleb käesoleva peatükk sarnaselt erialakirjandusele ka loomakindlustuse kindlustamist saagikuse tulemuslikkuse aspektist. Termin saagikusest lähtuv kindlustus on autor võtnud kasutusele ingliskeelse termini *Yield insurance* eeskujul. Saagi kadude vastu on võimalik kindlustada mingi kindla ohu vastu, mille läbi on võimalik kahjustatistatikat analüüsides määrata väga täpselt tariifi. Saagikusest lähtuvalt on võimalik kindlustada selliselt, et kahju hüvitatakse sellisel juhul, kui konkreetse

---

²⁹ Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance *op. cit.* p.24

³⁰ M. Hoy. Risk Management and The Value of Symmetric Information in Insurance Markets *Economica*, 1988, Vol.55(219), p. 357

tootmisüksuse saagikus langeb alla teatud protsenti või kui teatud piirkonna keskmine saagikus langeb alla teatud protsendi. Saagikusest lähtuv kindlustus, mis hõlmab teatud piirkonna keskmist saagikust vähendab moraalseid riske ning konkreetse riski valikust lähtuvaid probleeme kindlustuspreemia arvutamisel, sest individuaalsel farmeril on keeruline kindlustusmakse väljamaksmise aluseid mõjutada. Piirkondade saagikuse aluseks võtmisel tuleb arvestada sellega konkreetse piirkonna ilmastiku ning geograafilistest iseärasustega.³¹ Saagikuse kindlustamisest saab rääkida peamiselt põllukultuuride kindlustuse puhul ning saagikusest lähtuva kindlustustoote saab riske üle kanda peamiselt tootmisriskide korral.

Võrreldes sõidukikindlustust ja saagikusest lähtuvat põllumajanduskindlustust, siis on tootearendus saagikindlustuse osas tunduvalt keerulisem, kuna konkreetse piirkonna saagikuse taset tuleb võrrelda pika perioodi jooksul, kuna kahjude varieeruvus võib olla erinevatel aastatel väga erinev. Jätkates võrdlust autokindlustusega ei muutu konkreetse mudeli eriti erinevate aastate lõikes. Ühe aasta põud, mis toob endaga kaasa suured kahjud võib mõjutada kindlustustariife 5-10 aasta lõikes. Näiteks võib tuua 1993. aastal Ameerika Ühendriikide Kesk-Lääne osariikide uputused, mida iseloomustati kui üks kord 100 aasta jooksul juhtunud õnnetust, mis kuigi olemuslikult katastroof mõjutas kindlustusandjate preemiaid 10-aastase perspektiiviga.³²

Loomakindlustusest rääkides on kindlustuslepingu sõlmimine saagikusest tekkivate riskide minimeerimiseks problemaatiline, kuna reeglina ei realiseeru riskid loomakindlustuses konkreetse loodusõnnetuse tagajärjel. Reeglina on kõikumised loomakindlustuse „saagikuses“ tulenevad juhtimisotsustest, kui defineeritavast loodusõnnetusega kaasneva riski realiseerumise.³³ Lisaks on põllumeestel võimalik epideemiliste haiguste kaitseks palju rohkem ära teha võrreldes põllukultuuride kasvatajatega.

2.2 Kindlustusleping lähtuvalt toote hinnast ning tulust

Kindlustus lähtuvalt teatud tootegruppide hinnast, võimalik rakendada ainult siis, kui on olemas piisav statistika konkreetse tootegrupi hindade jaoks. Mõõdikud tuleb valida selliselt, et tootjad neid iseseisvalt mõjutada ei saaks (kunstlik hinnakujundamine). Kindlustuslepingu sõlmimisel, kus lepingu aluseks on konkreetse põllukultuuri või toote hind loomakasvatases

---

³¹ Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance *op. cit.* p. 25

³² J. W. Glauber American Journal of Agricultural Economics, 2004, Vol. 86(5) Crop Insurance Reconsidered p. 1185

³³ M. Meuwissen, M. Huirne, J.B Hardaker *op. cit.* p. 43

on kõige olulisem, et lepingu aluseks olevas hinnas tuleb kokkuleppida sõlmimise hetkel ning arvestada tuleb ka erinevate toodete hinnatsüklitega. Hinnakindlustuse puhul peab kahju suuruse määramisel lähtuma mõõdikutest, mida põllumees ise mõjutada ei saa.³⁴

Ainult toote hinnast lähtuvat kindlustust on võimalik kombineerida ka selliselt, et lisaks hinnale võetakse kahju hindamisel aluseks ka konkreetse tootja äritulu. Potentsiaalselt väiksema preemiaga, kui ainiti hinnast või saagikusest lähtuv, sest väiksemat saagikust saab kompenseerida kõrgema hinnaga (turusituatsioon loob eeldused väiksemateks kadudeks).

2.3 Kindlustus lähtuvalt kindlustusvõtja sissetulekust

Alternatiivina hinnakindlustusele võib kindlustuslepingu aluseks olla ka tootja potentsiaalne sissetulek. Kindlustuspreemia tasumine lähtuvalt tootja potentsiaalsest sissetulekust. Tänu põllumajandustootmisele iseloomulikule riskidele, kus tootmises kasutatavate riskijuhtimisviiside kasutamise mõju on potentsiaalse loodusõnnetustega seotud ohu tõttu väiksem, on sissetulekute kaotus kindlustuslepingu alusena põllumajandustootjate jaoks kindlasti atraktiivne. Erialakirjanduse tuuakse sissetulekust lähtuva kindlustuse eelistena välja see, et konkreetsete kahjujuhtumite aluseks olevaid riske saab võrreldes tavapärasest tootmis- ja hinnariskidega laiendada.³⁵

Kindlustusvõtja sissetulek, kui kindlustuslepingu alusena võib vaadelda eraldi ka kogu farmi sissetuleku, kus võetakse kahjujuhtumite aluseks kogu põllumajandusettevõtte sissetulek, kus vaadeldakse eraldi kas saagikust või käivet. Käive aluseks on kogu põllumajandusettevõtte äritulu kindlustus, mida on omakorda võimalik ka vastavalt tootmisartiklitele.³⁶ Kõik kindlustuslepingud, mis võtavad arvesse põllumeeste sissetulekut on kindlasti tootjate jaoks atraktiivsemad, kuid kindlustusseltsi jaoks on väga raske õiget preemiat välja arvutada, kuna tootmisettevõtted saavad oma raamatupidamises kajastatava sissetuleku suurust ise kunstlikult mõjutada.

Põllumeeste sissetuleku kaitsmiseks on kindlasti oluline ka ärikatkestuskindlustus. Ärikatkestus peab katma tulu, mis tootjal jääb kindlustusjuhtumist tuleneva kahjust tingitud tootmisseisakute tõttu saamata. Tavalise kindlustuslepingu puhul võib selline katkestus olla tingitud klassikaliste riskide realiseerumisel nagu näiteks tulekahjust tingitud kahjud.

---

³⁴ Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance *op. cit.* p. 27

³⁵ M. Meuwissen *op. cit.* p. 39

³⁶ *Ibid*, p. 42

Põllumajandustootmisele iseloomulikuks ärikatkestuseks võivad lisaks tavapärastele kindlustusriskide realiseerimisele ka taime- ning looma taudide tõttu sooritatud toodangu likvideerimisel.³⁷

3. PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EUROOPA LIIDUS

3.1 Euroopa Ühtne Põllumajanduspoliitika – otseteotustest kindlustuseni

Euroopa ühtse Põllumajanduspoliitikat tutvustati Euroopa Komisjoni poolt aastalt 1960 ning selle aluseks oli 1957. aastal sõlmitud Rooma leping, mis kehtestas ühtse turu põhimõtted Euroopa Liidus. „Ühtne turg laieneb põllumajandusse ning põllumajandustoodetega kauplemisse. Põllumajanduslikud tooted on põllu, karjakasvatuse ja kalanduse ning kõigi eelpool nimetatute esmase staadiumi tootele“³⁸. Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika on integreeritud süsteem meetmetest, mis hõlmavad põllumajandustoodete hindade kujundamist ning tootmise toetamist läbi subsideerimise. Põllumajanduspoliitika rakendamiste peamiseks mehhanismideks on importtariifide kehtestamine, Euroopa liidu hinnakujundus ning subsiidiumid. Euroopa ühtse põllumajanduspoliitika peamised põhimõtted on produktiivsuse suurendamine. Suurendamine pidi tulenema tehnilisest progressist, mis pidi tagama tööjõu optimaalse kasutamise. Oluline oli ka turgude stabiliseerumine ning põllumajandustootmises sisendite olemasolu. Rooma lepingus määratletud põhimõtetes oli eesmärgiks ka toodangu kvaliteedi ühtlustamine ning tarbijatele mõistliku hinnaga toodangu pakkumine.³⁹

Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika, mille eesmärgiks oli 1960-ndatel Euroopa ühtse turu toetamine läbi imporditollide ning turupiirangute rakendamise. Maksumaksjate raha kulutati selle jaoks, et subsideerida eksporti läbi riikliku hinnakujunduse ning riigi finantseerimise. Põllumajanduse toetamise eesmärgil osteti kokku kaupa, mis harilikus konkurentsisis ei olnud tootmismahude poolest tollest turu olukorda arvesse võttes konkurentsivõimeline. Näiteks võidi kokku osta võid ja muid piimatooteid. See kõik viis olukorrani, kus oli raske õigustada riikliku hinnakujundust läbi põllumajanduse otsese doteerimise. Uuringute kohaselt ei suudetud põllumajanduse reaalselt konkurentsivõimet suurendada ning otseteotused põllumeestele suurendasid kordades maa hinda. Dotatsioonid suurendasid pigem

---

³⁷ *Ibid*, p 61

³⁸ „Treaty establishing the European Economic Community (TEEC)“ Official Journal of the European Union Not published March 1957 Article 38

³⁹ *Ibid*, Article 39

toidutöötajate ja teiste tarneahela edasiste kasumeid.⁴⁰ Mõnes mõttes on Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamise algaastate probleeme võrrelda olukorraga Eesti praeguse olukorraga, kus põllumajanduse subsideerimine on viinud maa hinna tõusuni ning on toimunud mõningad turu moonutused ning seoses sisendhindade kallinemisega on ettevõtlike sisenemisbarjäär viidud väga kulukaks. Sarnaselt Eestile oli Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamise algaastatel probleem selle, et enamuse dotatsioonidest said endale keskmisest suuremad ettevõtted. „*Suuremate farmide toetus ületas väikefarmide toetusi suurusjärgus kaheksa korda.*“⁴¹ Vanas Euroopas on reeglite muutmise ja Põllumajanduspoliitika reformidega üritatud sellist ebavõrdsust vähendada.

Esimestele ohtudele, mis tulenesid reguleerimata ning dotatsioonid, mida ei olnud põhjalikult analüüsitud viisid turu tasakaalutusele. Esimesena käsitles seda Sicco Mansholt, kes oli aastatel 1958-1972 Euroopa Liidu Põllumajandusvolinik, kes juhtis tähelepanu piima ja maisi ületootmisele ning sellest tulenevale tasakaalutusele turgudel. Tema ettepanekul juurutati süsteem, kus vähendati otsedotatsioone, mis koos põllumaa hektarite vähendamisega viis ka hindade vähenemiseni. Direktiive, mis reguleerisid Euroopa Liidu ühtset põllumajanduspoliitikat hakati nimetama Mansholti plaaniks ning esimesed kolm neist moodustasid Ühtse Põllumajanduspoliitika aluse. Kaasaegsete põhimõtete jõuti piima kvootide seadmisega aastal 1984, mis limiteeris ettevõtete õigusi põllumajandustoodangu tootmisel. Ületootmine põllumajanduses oli kujunenud 1990-ndate alguses suureks probleemiks ning Euroopa Liit tervikuna üritas liikuda vabama turusituatsiooni poole. Aastal 1992 tutvustati MacSharry reforme, mis muutis põhjalikult Euroopa Ühtset Põllumajanduspoliitikat. Reformide väljatöötaja oli põllumajandusvolinik Ray Mac Sharry ning need võeti vastu ajal, kui Portugal oli eesistuja. Toetuste vähenemisega teatud põllumajandussektorites ning raha eraldistega, mis võimaldasid reguleerida maa kasutuselevõttu. MacSharry reformidega lisati Euroopa Liidu poliitika aluspõhimõtetesse kompensatsioonid farmeritele suurte õnnetuste puhul.⁴²

Kuni aastani 1992 iseloomustas Euroopa Ühtset Põllumajanduspoliitikat suured subsiidiumid, mis mõjutasid põllumajandustoodete hindu. Importtollide rakendamise, subsiidiumite ning valitsuse sanktsioneeritud toodangu kokkuostuga tagati miimumhinnad Euroopa põllumeeste toodangule. Selline süsteem on aga äärmiselt kapitalimahukas ning lisaks on tänu

---

⁴⁰ A. Cunha and A. Swinbank „An Inside View of the CAP Reform Process: Explaining the MacSharry, Agenda 2000, and Fischler Reforms - An Introduction to the CAP and the Book“ Oxford Scholarship Online: May 2011 p. 6

⁴¹ *Ibid*, p. 7

⁴² M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p.95

eksporti toetamisele ning impordi piirangutele turg äärmiselt moonutatud. Macsharry reformidega toimus muutus, mis vähendas meetmeid, millega turgu moonutati ning suurendati tunduvalt otsetoetuste osakaalu ületuldises põllumajandus dotatsioonis. See muutis otsetoetused põllumeestele tunduvalt läbipaistvamaks, kui seni kasutusel olnud turumoonutused, mis olles üldsusele avalik suurendab omakorda poliitilist vastuseisu farmeritele makstavatele subsiidiumitele. See vähendas oluliselt ka põllumajanduse toetusteks makstavat eelarvet.⁴³ 1980-ndate lõpp ja 1990-ndate algust iseloomustas Euroopas toimuvad eelarvekriisid ning kroonilised eelarve ning turegulatsiooni probleemid olid viinud olukorrani, kus Euroopa põllumajanduses ei toimunud enam vabaturu reeglid. MacSharry reformide põhjusteks oli surve Euroopa riikide eelarvetele. Suured subsiidiumid põllumeestele ning stabilisatsioonipaketid põllumajanduse sundisid Euroopa poliitikuid põllumajanduspoliitikat reformima. MacSharry reformide aega iseloomustab ka läbirääkimised Üldise Tolli ja Kaubanduslepingu muudatuste osas. Euroopa Liidu liikmed olid sunnitud tegutsema, kuna süüdistused, et turuhindade manipulatsioon muudab turgu olid nurjamas läbirääkimisi ning vaja oli sisse viia muudatused. Kuigi ülemineku perioodil hüvitati osaliselt põllumeestele reformidest tekkinud kahjud, oli Euroopa Ühtne Põllumajanduspoliitika aluspõhimõtted reformidega muudetud.⁴⁴ Agenda 2000 reform kinnistas 1992 aasta reformidega alustatud ning süvendas veelgi otsetoetuste ning kasvatamispiirangute ulatust Euroopa põllumajanduspoliitikas ning see defineeris lõplikult tänased Euroopa Põllumajanduspoliitika alused.

Viimane põhimõtteline muudatus Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikas võeti vastu aastal 2003. Seda muudatust iseloomustab otsete maksete tegemine põllumajandusettevõtetele ning liikmesriikide võimalus subsiidiumite põhimõtteid reguleerida. Subsiidiumite ja toodangu mahu vahelise seose kaotamine muudab Euroopa Liidu põllumajanduse konkurentsivõimelisemaks. Peamised kriteeriumid toetuste saamiseks on tootmise standardid – loomade ning produktide ohutus ning vastamine üldistele kehtestatud standarditele. Lisaks makstakse toetusi ka põllumaade heakorra säilitamise eest. Suurtele tootjatele makstavaid toetusi on vähendatud ning palju toetused on suunatud just väiketalunikele.⁴⁵

---

⁴³ C. Daugbjerg and A. Swinbank „Ideas, Institutions, and Trade: The WTO and the Curious Role of EU Farm Policy in Trade Liberalization 2009 p. 10

⁴⁴ A. Cunha and A. Swinbank „An Inside View of the CAP Reform Process: Explaining the MacSharry, Agenda 2000, and Fischler Reforms - The 1992 MacSharry Reform“ Oxford Scholarship Online: May-11p. 20-38

⁴⁴ *Ibid*, p. 26

⁴⁵ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 96

3.2 Kriisiabi ja kindlustus Euroopa seadusandluses

3.2.1 Kriisiabi sätted Euroopa õiguses

Kuna kaasaegses Euroopas on kindlustusturg ning riskide minimeerimine põllumajanduses seotud riigiabiga, siis tuleb põllumajanduskindlustust vaadelda ka Euroopa reegleid kriisiabi ning kindlustuse toetusteks looduskahjude korral. Kui varasemalt on looduskahjude likvideerimiseks antav kriisiabi olnud kasutusel eraldiseisva meetmena, siis kaasajal on nii Euroopa Liidu kui liikmesriikide õigussüsteemides rakendatud riikide poolne dotatsioon nii kindlustustoetuste, kui erakorralised hüvitised käsitletud kindlustusturu reeglitega koos.

Kitsalt majandusteoreetilises käsitluses tuleb riigi poolt antavat abi vaadelda, kui mehhanismi minimeerimaks või kaotamaks riskist tulenevat ohtu majandustegevuses tegutsevatele isikutele ning seeläbi ühiskonnale tervikuna. Põllumajanduse näitel tuleb vaadelda põhjuseid riiklikuks sekkumiseks turumajandusse peamiselt maapiirkondades elavate ja töötavate inimeste heaolu langust ning toodangu hinnatõusu, mis on tingitud loodusõnnetuse või mõne muu erakorralise turgu mõjutava sündmuse tõttu. Riigiabi andmisel tuleb vaadelda lisaks võimalikele riigiabi alternatiividele, kui suur on kahjujuhtumi mõju konkreetse piirkonna sotsiaalsüsteemile ning riigiabi efektiivsus konkreetse juhtumi kontekstis.⁴⁶ Põllumajandust on alati vaadeldud, kui spetsiaalset tootmisliiki, kus on riigiabi riskijuhtimises kuidagi eriti õigustatud. Käesoleva töö autor nõustub erialakirjanduses käsitletud loogikaga, et nõudlusriski väiksuse tõttu ning sellest, et teatud ettevõtlussektorid on tihti enam maksustatud ning läbi leebemate maksumäärade on põllumajandus täiendavalt doteeritud.⁴⁷ Täienduseks tuleb siiski öelda, et tulenevalt põllumajandussektori iseärasusest ning vaadeldes selle laiemat mõju kogu ühiskonnale on praegune ühiskondlik kokkulepe põllumajandussektori doteerimiseks ainuõige.

Kriisiabi andmine Euroopa Liidus on määratletud Euroopa Majandusühenduse aluselepingus – 1957. aastal sõlmitud Rooma Lepingus. Rooma Lepingu artikkel 97 lg 2 p C lubab hüvitada erakorraliste sündmuste või looduskatastroofide tekitatud kahju. Põllumajandusdotatsioonide lubatus Euroopa Liidus tuleneb Rooma lepingu artikli 97 lg 3 p-st C, mis lubab riikidel toetada teatud tegevusi, mis ei moonuta turgu ülemäära. Reeglid abi andmiseks Euroopa Liidu põllumajandussektorile on reguleeritud Euroopa Komisjoni reeglites riigiabi andmiseks

⁴⁶ C. Moreddu. *op. cit.* p. 31

⁴⁷ *Ibid*, edasiviidatud Tweeten, L. The twelve Best Reasons for Commodity Programs: Why None Stands Scrutiny”, Choices, Second quarter, Vol. 4(7). p.31

„Community Guidelines for State Aid in the Agriculture and Forestry Sector 2007 to 2013“.

Euroopa Komisjoni ei käsitle reeglina taime ja loomahaiguste puhanguid looduskatastroofidena. Komisjon tunnistab, et senitundmatute haiguste kiire levik on juhtum, mida võib käsitleda looduskatastroofina. Selliste juhtumite prognoosimatuse tõttu tegeleb komisjon iga kaasusega eraldi. Kahjude arvestamine käib individuaalselt ning Euroopa Liidu eelarvest ei hüvitata selliseid kahjusid, mis on kaetud kindlustuslepinguga. Peamine põhimõte on, et konkreetse kahjujuhtumi korral ei tohiks tekkida olukorda, kus kindlustusvõtjal tekib kahjujuhtumi korral reaalne kasum, ehk ei tohiks tekkida olukorda, kus kindlustusvõtjale on kasulikum saada pärast toimunud kahjujuhtumit hüvitist võrreldes tavapärase äritegevusega. Toetusi tuleb vaadelda kui erakorralist abi leevendamaks kahjujuhtumi järgset olukorda ning ei oimuks ülekompanseerimist. Euroopa Kohtu praktika kohaselt peab Liikmesriik toetuse saamiseks demonstreerima otsest seost ennenägematu sündmuse ning juhtunud kahju vahel ning teostama väga täpsed hinnangud kahju ulatuse ja mõju kohta.⁴⁸

Euroopa Liidus on võetud selge suund muutmaks peamiseks riskijuhtimise viisiks põllumajanduses kindlustust. Sellega seoses on võetud kavva erakorralise riigiabi vähendamine looduskahjude korral ning kindlustuse propageerimine liikmesriikides. Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika üheks põhimõtteks saab, et kompensatsioon ilmastiku poolt tekitatud kahjude eest hakkab olema sõltuvuses kindlustuslepingu olemasolust. Eeldus on, et Komisjon võib sellest põhimõttest loobuda, kui liikmesriik näitab selgepiiriliselts ära, et kõikidele pingutustele vaatamata ei ole konkreetse kahjujuhtumi kaitseks tekkinud turumajanduslikel alustel kindlustust. See põhimõtte hakkas kehtima 1. jaanuarist 2010 ning on küll piiritletud statistiliselt levinumate kliimatiliste riskidega, kuid on siiski märkimisväärne muutus Euroopa Liidu poliitikas. Komisjoni propageerib väga liikmesriikide pingutusi kindlustusturu doteerimisel, kuid nende selge põhimõtte on, et kindlustustoetused peaksid toetama väikese ja keskmise suurusega ettevõtteid ning suurtel ettevõtetel peavad endal olema piisavad riskijuhtimise vahendid loodusõnnetustest tingitud kahjudest tekkinud kulutuste katteks. Liikmesriikidel peab jääma õigus anda riigiabi looma- ja taimetaudide tekitatud kahju osas, kuid üleüldine põhimõtte peab olema, et loodusõnnetuste korral peavad põllumehed olema oma riskid maandanud kindlustusega.⁴⁹

---

⁴⁸ Community Guidelines for State Aid in the Agriculture and Forestry Sector 2007 to 2013 Official Journal of the European Union OJ C 319 of 27.12.2006 Articles 122-123

⁴⁹ *Ibid*, Articles 125, 128 and 139

3.2.2 Euroopa Liidu ja liikmesriikide seadusandlus

Euroopa Liidu reeglid võimaldavad liikmesriikides anda looduskatastroofide korral erakorralist abi põllumeestele, mis hõlmab endas meetmeid taastamiseks loodusõnnetusest tingitud kahjusid metsanduses ning põllumajanduses. Sellistel juhtudel kehtivad sarnaselt üleüldisele riigiabi põhimõtetele reeglid, et antav abi ei tohi mõjutada konkurentsireegleid. Kindlustust ei käsitleta praeguste reeglite kohaselt ennetava meetmena katastroofide puhul. Euroopa ühtse põllumajanduspoliitika on näinud ette katastroofidest tingitud kahjude likvideerimiseks põllumaid loomasööda kasvatamiseks ning otsetoetusi.⁵⁰

Pärast 2002. aasta üleujutusi loodi loodusõnnetuste kahjude likvideerimiseks Euroopa Liidu Solidaarsusfond, mida on praeguseks hetkeks kasutatud 52 looduskatastroofi puhul. Abi saamiseks on peab liikmesriik esitama taotluse Euroopa komisjonile ning abi makstakse välja ühekordse maksena pärast taotluse esitamist ning eelarvemenetluse positiivset vastust, mis võib aega võtta kuid. Eelarve menetluses peab pärast liikmesriigi asjaomast avaldust ning pärast Euroopa Komisjoni ettepanekut kiita heaks ka Euroopa Parlamendi ning Nõukogu poolt. Väljamaksmise aluseks on Euroopa komisjoni ja liikmesriigi vahel sõlmitav leping ning vastutus abi kasutamise eest lasub liikmesriigil.⁵¹ Liikmesriik peab tagama ülevaate vahendite kasutamisest 6 kuud pärast 1 aastase perioodi lõppu pärast toetuse maksmist selgitamaks raha kasutamist, kus on vaja kirjeldada ka teisi vahendeid, mida loodusõnnetuse likvideerimiseks kasutati ning meetmeid, mis kasutusele võetakse vähendamaks konkreetse katastroofide iseloomulike kahjude tekkimist.⁵² Euroopa Liidu Solidaarsusfondist abi saamise tingimuseks on, et loodusõnnetusest tingitud kahju peab ületama 2002. aasta hindade järgi 3 miljardit eurot või moodustama 0,6% riigi kogurahvatulust. Euroopa Liidu riikidest on 0,6% riigi kogurahvatulust 2002. aasta hindade järgi suurem, kui 3 miljardit eurot suurem Saksamaal, Hispaanial, Prantsusmaal, Itaalias ja Ühendkuningriigis. Eesti kvalifitseerub Euroopa Liidu Solidaarsusfondi abile, kui loodusõnnetusest tingitud kahju ületab 90.178 miljoni euro piiri.⁵³ Kui looduskatastroof mõjutab ka konkreetse riigi naaberriiki, siis on võimalik ka mõjutatud naaberriigil samast meetmest abi saada isegi juhul, kui konkreetse õnnetuse kahjusumma jääb alla kehtestatud alampiiri. Kui tegemist on piirkondliku katastroofiga, mis mõjutab enamikke

---

⁵⁰ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 110

⁵¹ Euroopa Liidu Solidaarsusfond Arvutivõrgus:

http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/solidarity/index_et.cfm

⁵² Council Regulation (EC) No 2012/2002 of 11 November 2002 Establishing the European Union Solidarity Fund Article Artivce 8 p 2

⁵³ Euroopa Liidu Sotsiaalfond *op. cit.*

piirkonna elanikest ning majanduslikku stabiilsust ja elamistingimusi, siis on võimalik ka erandjuhul eraldada fondist vahendeid eeldusel, et eritingimused on täidetud.⁵⁴ Euroopa Liidu solidaarsusfondi eelarve on aastas 1 miljard eurot. Kui konkreetse aastal toimuvate katastroofide kahjude likvideerimiseks eelarvest ei piisa, siis on võimalik erandina kasutada eraldisi ka järgmise eelarve aasta rahast, kuid selliste katastroofide puhul on Euroopa Liidu Solidaarsusfondist eraldatav maksimumsumma 7,5% aastaeelarvest ning Fondi tegevuse tingimused näevad ette, et veerand 1 miljardi suurusest summast oleks eelarveaasta 1. oktoobri seisuga kasutamata. See reegel on sisseviidud, et Solidaarsusfond saaks reageerida aastalõpus toimunud õnnetustele. Euroopa Liidu Solidaarsusfondi põhiline eesmärk ja põhimõte on, et sellest oleks võimalik katta kõik kahjud, mis ei ole kindlustusega kaetud ning selle eelarvest ei hüvitata kahjusid eraisikutele. Euroopa Liidu Solidaarsusfondi toimimist täiustati oluliselt aastal 2011 Euroopa Liidu Ühtekuuluvuspoliitika 2014-2020 põhimõtete väljatöötamisel, mille peamiseks eesmärgiks on parandada fondi reageerimisvalmidust katastroofide korral ning kahjukünniste vähendamist. Lisaks määratleti paremini selle rakendusala ning piirkondlike katastroofide selgem määratlus.⁵⁵ Aastal 2011 sai Euroopa Komisjon avaldusi hüvitiste määramiseks Euroopa Liidu Solidaarsusfondist 4 korral ning hüvitist määrati kahel korral: Itaalia Veneto üleujutuste ning Lorca maavärina kahjude hüvitamiseks. Ülejäänud kahjude menetlemine lükati aastasse 2012 ning neid tulemusi ei ole veel selletõttu käsitletud.⁵⁶

Euroopa Liidu Ühtse Põllumajanduspoliitika rakendamiseks on loodud Ühisturu Organisatsioonid, mis reguleerivad erinevate põllukultuuride ning loomakasvatuse meetmeid ning reegleid.⁵⁷ Euroopa Liidu praegune seadusandluse kohaselt on sanitaarkriiside korral liikmesriigi enda kohustus seada kriisile piirangud ning tõkestada taudid levik. Euroopa Liidu eelarvest on võimalik loomakasvatajatele hüvitada kuni 50% kulutustest, mis on tingitud loomataudide avastamisel kohustuslikust ja ennetavast loomade hävitamisest. Hüvitamise kohustus tuleneb Euroopa Liidu direktiivist 90/424/EEC. Ülejäänud kahjusumma hüvitamisel kehtivad liikmesriikides erinevad reeglid. On riike, kus sellised kahjud hüvitatakse otse riigieelarvest. Sellised riigid on näiteks Taanis ja Itaalia. Taanis kehtivate seaduste kohaselt maksab riik loomade eest, kes on kohustuslikus korras likvideeritud. Kui likvideerida tuleb kogu kari, siis tasub Taani riik lisaks 20% ka majandusliku kahju eest. Itaalias hüvitab riik

---

⁵⁴ Council Regulation (EC) No 2012/2002 Chapter 1

⁵⁵ Euroopa Liidu Solidaarsusfond *op.cit*

⁵⁶ European Commission European Union Solidarity Fund Annual Report 2011 Brussels, 20.9.2012 Võrgust kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0523:FIN:EN:PDF>

⁵⁷ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 105

ainult taudide leviku tõkestamiseks kahju mida loomakasvatajad kannavad seoses loomade tapmisega. Mingeid muid meetmeid ei kasutata.

Osades riikides on loodud riiklikult reguleeritud fondid, mis koguvad raha ning looduskahjude korral hüvitatakse põllumeestele Euroopa Liidu Veterinaarfondist saadava hüvitise ja kogu kahju vahe. Selliste riikide näitena võib tuua Saksamaa ja Belgia. Saksamaal on kehtestatud kohustuslik süsteem, mille kohaselt peavad loomakasvatajad maksma fondi teatud summa. Makstav summa on sõltuv kasvatatavast loomaliigist. Kahjujuhtumi korral makstaks loomapidajatele kahju välja kokkukogutud rahast ning kui fondi kogutud vahenditest ei piisa tasub ülejäänud summa Saksa riik. Konkreetne meede on kasutatav ainult koos Euroopa Liidu veterinaarfondi eraldistega. Saksa põllumajandusministeeriumi poolt eraldatav summa tuleb hiljem tagasi maksta. Belgias on riik üles seadnud fondi, mis finantseerib kahjujuhtumite korral kahjusummad. Põllumehed teevad sissemaksid Põllumajandusministeeriumi poolt hallatavasse fondi. Fondi sissemaksed varieeruvad tulenevalt farmi suuruselt ning loomaliigist.⁵⁸

Osades liikmesriikides on kehtiva regulatsiooni kohaselt loodud klassikalised *private-public partnership* süsteemid, kus riik subsideerib kindlustusturgu kas siis läbi otsetoetuste või edasikindlustuse. Kindlustusettevõtted korraldavad turgu ning väljastavaid kindlustuspoliise, kuid riik on võtnud enda kanda võtnud osa kindlustusriskist. Lisaks võivad riigid pakkuda lisakaitset läbi *ad hoc* maksete suure looduskatastroofi korral, kuid tava olukorras on kindlustusandja sunnitud kandma kogu kahju. Avaliku kindlustuse korral kasutatakse katastroofi likvideerimise programme ainult suure katastroofi korral ning kindlustuspoliisil käsitletakse riske *a priori*.⁵⁹ Reeglina ei kata kindlustusfirmad kahjusid, mida hüvitavad riigid. Riigi osaluse määramisel tuleb arvesse võtta kindlustussummat, ärikatkestuse kestvust ning karja väärtust. Sellised privaatsektori ning riigi koostöös loodud süsteemid on Euroopas pigem erandid, kui reeglid. Riiklikult subsideeritud kindlustusturg toimib Hispaanias, kus põllumajandustootjatel on võimalik kindlustada haiguspuhangute vastu ning kindlustus katab kahjud, mida riik ei hüvita. Lisaks riigi hüvitisele subsideerib riik ka kindlustuspreemiate maksmist.⁶⁰ Erialakirjanduses tuuakse Hispaania tihti ära, kui kõige reguleeritum ning arenenuma kindlustusturuga riik. Hispaania kindlustusturgu iseloomustab era- ja avaliku

---

⁵⁸ Dr. M. A.P.M. van Asseldonk, Dr. M. P.M. Meuwissen, Prof. R. B.M. Huirne. A Risk Financing Model for Livestock Epidemics in the European Union. Institute for Risk Management in Agriculture (IRMA) p. 5

⁵⁹ *Ibid*, edasiviidatud: Skees, J.R. and Barnett, B.J., 1999. Conceptual and practical considerations for sharing catastrophic/systemic risks. Review of Agricultural Economics 21, p. 424-441.

⁶⁰ *Ibid*, p. 13

sektori partnerlus, kus kindlustus tehnikad on riigi poolt reguleeritud ning kus kindlustusturgu ning kindlustuspreemiad reguleeritakse riiklikult. Kindlustatud põllukultuuridele kahjukäsitlesele on seatud riiklikud tingimused ning kogu kindlustussüsteem on edasikindlustatud riikliku institutsiooni poolt.⁶¹ Eesti õiguses on edasikindlustustegevus reguleeritud KindITS § 3¹ mille kohaselt on edasikindlustustegevus kindlustusandja kindlustusriskide ülevõtmine, eesmärgiga maksta kindlustusandjale kokkulepitud suuruses hüvitist seoses kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel sõlmitud kindlustuslepingu järgse kindlustusjuhtumiga. Hispaania kindlustussüsteemi põhimõtted tulenevad põllumajandust reguleerivast seadusest 87/1978. Seadusega on kehtestatud nii kindlustusvõtjale- ja andjale vabatahtlik süsteem. Kogu terminoloogia ning kindlustuspreemia lauseks olevate tariifide arvutamine on riiklikult reguleeritud. Hispaania kindlustusturu üheks oluliseks osaks on avaliku ning erasektori omavaheline riskide jagamine mida reguleerib riiklik institutsioon (*Spanish Group of Combined Agricultural Insurance Companies (Agrupaciün Espan ola de Entidades Aseguradoras de los Seguros Agrarios Combinados, SA, Agroseguro)*). Kindlustuskahjude analüüsimise põhimõtted on riiklikult koordineeritud ning standardiseeritud. Kindlustuspreemiad hüvitatakse 8-45% ulatuses põllumeestele Põllumajandusministeeriumi poolt ning see varieerub vastavalt kasvatatavale põllukultuurile ning kõik kindlustuspoliisid on kaetud edasikindlustusega. Edasikindlusleping sõlmitakse riigiettevõttega Insurance Compensation Consortium (Consortio de Compensaciün de Seguros), kes on omakorda tihti kandnud riski edasi suurtele kindlustusettevõtetele.⁶² Hispaania kindlustussüsteem on kõige reguleeritum Euroopas, kuid riigis kehtestatud põhimõtete ülevõtmine teistes Euroopa riikides on raskendatud, kuna põllumajanduskindlustus põhimõtteid tuleb vaadelda koos Hispaania riigi üldise ärikultuuri ning regulatsioonidega. Arvestades ametiühingute ning lokaalsete kaubandusorganisatsioonide mõju Hispaania majanduses, muutub kehtivate parameetrite ületamine liberaalsema majanduspõhimõtetega riiki keeruliseks.

Kohustuslik riiklikult reguleeritud kindlustus on teatud liikides Euroopa Liidus kehtiv Kreekas ja Küprosel. Kreekas on kindlustus kohustuslik näiteks loomakarjale, kuid linnu ning seakasvatuse kindlustamise kohustus puudub.⁶³ Seakasvatuse ning linnukasvatuse kindlustus

---

⁶¹ Antón, J. and S. Kimura “Risk Management in Agriculture in Spain”, OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, No. 43, OECD Publishing (2011) p. 22

⁶² Fernando J. Burgaz „Income Risk management in agriculture Insurance Systems and Risk Management in Spain“ OECD Publishing 2000 p. 109-110

⁶³ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 160

pakub riiklik institutsioon *Hellenic Agricultural Insurance Organization* (ELGA.)⁶⁴ Küprosel on saagikindlustus kohustuslik, kuid puudub loomakindlustus.⁶⁵ Sarnaselt Kreekale pakub Küprosel kindlustuskaitset üks institutsioon *Agricultural Insurance Organization of the Ministry of Agriculture*.⁶⁶ Eesti õiguses on tulenevalt VÕS § 422 lg 2-st võimalik rakendada teatud juhtudel kindlustusvõtjale kohustust kindlustusleping sõlmida. Põllumajanduskindlustus on Eestis kehtiva regulatsiooni kohaselt vabatahtlik kindlustus.

4. PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EESTIS

4.1 Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika rakendamine Eestis

Eesti õiguses kohaldatakse Euroopa Liidu Ühtset Põllumajanduspoliitikat. Selle rakendamise alused on defineeritud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses. Eestis kehtivate seaduste kohaselt on põllumeestel võimalik saada toetusi seoses loomatauditõrjega seotud kahjude korral. LTTS § 56 lg 1 kohaselt on võib loomapidaja saada toetust selles osas, mille hüvitamiseks ei ole sõlmitud kindlustuslepingut. Tulenevalt LTTS § 55 lg-st 3 kehtestatakse loomataudid, mille tõrjega seotud kahjude eest on võimalik taotleda taudikahjutoetust Põllumajandusministri määrusega. Hetkel kehtiva seaduse⁶⁷ kohaselt kuuluvad haiguste nimekirja mille tauditõrje korral on võimalik taotleda riigilt täiendavat abi: veiste brutselloos, veiste tuberkuloos, veiste enzootiline leukoos, lammaste-kitsede brutselloos (*B. melitensis*), siberi katk, marutaud, transmissiivsed spongiformsed entsefalopaatid (TSE), madala patogeensusega lindude gripp. Loomatauditõrje puhul hüvitatav kahju, mis kuulub hüvitamisele hõlmab vastavalt *ettekirjutuse alusel tapetud, sealhulgas kontrolltapetud, hukatud ning loomataudi tõttu hukkunud looma väärtus ning ettekirjutuse alusel hävitatud seadme, sööda, pakkematerjali, piima ja munade väärtus*.⁶⁸

Paljudes Euroopa Liidu riikides kehtivad endiselt põhimõtted kriisiabiks ka põllukultuuride hävimisega kaasnevate loodusõnnetuste korral, kuid Eesti õigussüsteemis puuduvad mehhanismid looduskahjude hüvitamiseks. Tulenevalt Hädaolukorra seaduse § 43 lg 2 p 1 ei hüvitata loodusõnnetuse, katastroofi või nakkushaiguste leviku toimest tulenevaid kahjusid. Eespool käsitletud regulatsioon kehtib põllumajanduskultuuridele tekitavate kahjude korral.

---

⁶⁴ O. Mahul, C. J. Stutley *op. cit.* p. 66

⁶⁵ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit.* p 162

⁶⁶ O. Mahul, C. J. Stutley *op. cit.* p. 66

⁶⁷ Nende mitte eriti ohtlike loomataudide nimekiri, mille puhul loomatauditõrjega seoses tekkinud kahju hüvitatakse – Vastu võetud 22.12.2009 nr 136, RTL 2009, 98, 1463

⁶⁸ LTTS - RT I, 18.12.2012, 23, § 55 lg 1 p 1-2

Tulenevalt sellest on Eesti üks nendest riikides Euroopa Liidus, kus hoolimata sellest, et seadused on Euroopa Liidu õigusega harmoniseeritud puudub ühtne katastroofi definitsioon, kus on reguleeritud tingimused, mille korral on võimalik looduskahjude juhtumise korral toetused saada.⁶⁹

Regulatsioon kriisiabi andmiseks kehtis Eesti õiguses kuni aastani 2008. Põllumeestel on hetkel võimalik sõlmida keskkonnariskidest tulenevate kahjude korral saagikindlustuse läbi erafirmade. Seosest toote riskiastmega ning turu väiksusega polnud veel kuni hiljutise ajani turumajanduslikel põhimõtetel üldse teenusepakkujaid, kes oleksid pakkunud kindlustust saagikahjude korral. Kindlustusfirmad on korduvalt välja öelnud, et saagikindlustus põllukultuuridele ei tasu ennast praegusel kujul ära.^{70 71} Probleem on eriti suur just saagikindlustuse osas, kus on tänasel päeval ainult üks teenusepakkuja - Ergo Kindlustus SE. Loomakindlustust pakub lisaks Ergo Kindlustusele AS-le ka If P&C Insurance AS.

4.2 Saagi- ja loomakindlustus Eesti kindlustusturul

Käesolevas töös on vaadeldud kindlustuspreemiate mahult kahe Eesti suurima kindlustusseltsi (lisada viide), If P&C Insurance AS (edaspidi If Kindlustus) ja Ergo Kindlustuse SE (edaspidi Ergo Kindlustus) tingimusi loomakindlustuse ning Ergo Kindlustuse Põllukultuuride saagikindlustuse tingimusi.

Ergo Kindlustuse kariloomakindlustuse tingimustes ei ole täpselt määratletud kindlustusobjektiks olevaid kariloomi. Kindlustusobjekt on defineeritud, kui kindlustuslepingus märgitud kindlustatavas vanuses olevad loomad, kes on loomaarsti poolt terveks tunnistatud ning nõuetekohaselt vaksineeritud. Kindlustusobjekti olulisemad piirangud on kindlustatavate loomade vanus ning kindlustusvõtja identifitseerimiskohustus Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskuses (edaspidi PRIA). Kindlustusriskidena on Ergo Kindlustus tingimustes käsitletud tulekahju, loodusõnnetust, õnnetusjuhtumit, haigust ja vargust. Kohustuslikud kindlustusriskid on tulekahju ja loodusõnnetus. Kindlustusjuhtumiks loetakse kindlustatud looma surma ja vargust ning eeldusel, et kindlustusvõtja on valinud lisa kindlustuskaitseka ravi- ja operatsioonikulude kindlustuse

---

⁶⁹ M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 115

⁷⁰ Agnes Ojala „Saagikindlustus võib saada kohustuslikuks“ 02.07.2008 Arvutivõrgus:
<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=19865>

⁷¹ Sten-Aleks Pihlak „Kohustuslik kindlustus põllumehele ei meeldi“ Arvutivõrgus:
<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=20140>

ka looma haigestumine või trauma.⁷² Välistustena on Ergo Kindlustuse kariloomade kindlustus tingimustes toodud nakkushaiguste karantiini piirkond, haigete ning nakkushaiguste vastu uurimata loomade kindlustamine. Kindlustuskaitse ei laiene ka nakkushaigustele, mis on kantud eriti ohtlike loomataudide nimekirja vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele, sünnipärase puudega loomad ning loomad, keda ei hoita vastavalt veterinaarkorralduse nõuetele.⁷³

Erinevalt Ergo Kindlustusest on If Kindlustuse Loomakindlustuse üldtingimustes kindlustusobjektiks olevad loomad tingimustes detailselt reguleeritud. Kindlustusobjektina käsitletakse veiseid, lambaid, kitsi, sigu, hobuseid, koeri, kasse ja karusloomi. Peamised piirangud on seatud loomapidamistingimustes, mis käsitlevad loomapidamiskohta. Sarnaselt Ergo Kindlustusele loeb ka If Kindlustus kindlustusjuhtumiks kindlustatud loomade hukkumise ning murdvarguse ja röövimise. Kindlustuslepinguga kaetud riskid on tulekahju, õnnetusjuhtum, haigus, murdvargus või röövimine. If Kindlustuse tingimustes on detailsemalt toodud kindlustussumma väljamaksmise välistused, mis kätkevad endas enim loomapidaja vastutust ning looma tervislikku seisundit.⁷⁴ Võttes arvesse Eestis viimasel ajal levinud tendentsi eksootiliste kariloomade pidamisel on kindlustusobjektide detailse defineerimisega seatud välistus teatud põllumeestele kitsendav. Kindlustussumma arvutamisel lähtuvad mõlemad seltsid teatud mõõndustega looma turuväärtusest. Samas oleks kindlustusturu normaalse toimimise jaoks kindlustusfirmadelt keeruline eeldada tootearenduse seisukohalt kindlustuskaitset näiteks Alpaca'de kasvatamiseks.

Ergo Kindlustuse Põllukultuuride Saagi Kindlustuse tingimustes käsitletakse kindlustusobjektina põllukultuuri saaki kogu eeldatava kasvupinna ulatuses. Oluline kitsendus kindlustusvõtja jaoks see, et saagikuse arvestuse aluseks võetakse 70% kasvupinnal igapõllukultuuri keskmisest saagikusest. Keskmise saagikuse aluseks on eelmise viie aasta keskmised andmed, millest lahutatakse suurim ja väikseim näitaja. Täiendavad kitsendused tulenevad teatud põllukultuuride seemnetele seatavad piirangud. Kindlustusjuhtum Ergo Kindlustuse tingimustes on saagikuse vähenemine kindlustustingimustes sätestatud tingimustel allapoole kindlustuspoliisil sätestatud tingimuste. Kahju juhtumise põhjustena on tingimustega detailselt reguleeritud järgmised kindlustusjuhtumid: tulekahju, torm, rahe,

---

⁷² Ergo Kindlustuse SE. Kariloomade Kindlustuse Tingimused KT.0756.10. punkt 3.1-3.7, 5.1, 6.1-6.2
Arvutivõrgus: http://www.ergo.ee/files/Kariloomade_kindlustuse_tingimused_KT.0756.10.pdf

⁷³ *Ibid*, peatükk 9

⁷⁴ If P&C Insurance AS. Loomakindlustuse üldtingimused TL 20021. punkt 1.1-1.6, 2.1-2.2, 3.1 ja 4.1-4.5
Arvutivõrgus: <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=4b5e8eb1-a89d-4303-aded-f3b89e87b483>

külm, liigsademed ja põud. Kindlustustingimustes on äratoodud pikk välistuste nimekiri. Välistused jagunevad peamiselt põllukultuuri kasvatamise vales viisist ning vääramatust jõust tulenevate välistuste vahel. Kindlustusteoreetilises käsitluses räägitud erinevate kindlustuslepingute põhimõttelise välistusena tuleb eraldi ära tuua punkt 6.2.4, mis sätestab, et tulu vähenemine seoses põllukultuuri saagi turuhindade muutumisest ei ole kindlustuskaitse all. Välistuste detailsusest annab aimu punkt 6.2.16, mis sätestab, et meteoriidi või selle osade allakukkumisest tingitud kahjud ei kuulu kindlustuskaitse alla. Kindlustushüvitise suuruse määramisel võrreldakse kindlustatud saagikust tegeliku saagikusega (aidakaalus). *Kui tegelik saagikus on väiksem kui kindlustatud saagikus, siis korrutatakse vahe (kadu) põllukultuuri keskmise realiseerimisväärtusega ja põllukultuuri kasvupinnaga.*⁷⁵ Oluline põhimõte saagikindlustuse lepingu sõlmimisel on see, et hüvitispiirina kindlustussumma määramisel on Eesti Konjunktuuriinstituudilt antud põllukultuurile antud keskmine realiseerimisväärtus lepingu sõlmimise hetkel.

Eestis hetkel pakutavate toodete juures on oluline see, et olenemata mõningatest kitsendustest on nii looma- kui saagikindlustuse kindlustusväärtuse aluseks olevate reeglitega sätestatud, et kindlustusjuhtumi toimumise võetakse hüvitise määramisel aluseks konkreetse toote turuväärtus. Sellest tulenevalt on Eestis kehtiva põllumajanduskindlustuslepingute korral kahjukindlustuslepinguga kaetud ka saamata jäänud tulu. Tulenevalt VÕS § 476 lg 4 on saamata jäänud tulu võimalik kindlustada selles eelnevalt eraldi kokku leppides

4.3 Kindlustustoetused põllumajanduses

Kuni aastani 2008. andis riik looduskahjude korral põllumeestele erakorralist kriisiabi toetust võimaldamaks likvideerida loodusõnnetuse tekitatud kahjud. Selline erakorraline kriisiabi põhimõtte ei ole vastavuses Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika põhimõtetega.⁷⁶ Seetõttu on Eestis kehtestatud põllumajanduskindlustustoetus, mis hüvitab kindlustusvõtjale kindlustusmaksed. Põllumajanduskindlustustoetus on reguleeritud MPKS § 7 lg 1 p 5. Toetuste saamisel järgitakse Põllumajandusministri 18.05.2011. a määruses nr 40 „Põllumajanduskindlustustoetuse saamiseks esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord” määratletud esitatavad nõuded toetuse saamiseks. Määruse kohaselt on võimalik kindlustustoetust saada väikese ja keskmise suurusega põllumajandustootja kes on sõlminud enda valitud kindlustusandjaga seaduses käsitletud tingimustel kindlustuslepingu.

⁷⁵ Ergo Kindlustuse SE. Põllukultuuride Saagi Kindlustuse Tingimused KT.0807.11. punkt 3.1-3.8, 5.1-5.3, 6.1-6.3 ja 7.2 Võrgust Kättesaadav: http://www.ergo.ee/files/Saagikindlustuse_tingimused_KT.0807.11.pdf

⁷⁶ Community Guidelines for State Aid in the Agriculture and Forestry Sector . Articles 125, 128 and 139

Oluline põhimõtte, mis tuleneb otseselt Euroopa Liidu õigusest on kindlustuslepingus määratletud piirang hüvitise saamiseks, mille kohaselt peab kindlustusjuhtumi korral hävima 30% kindlustusvõtja keskmisest aastatoodangust. Euroopa Komisjon on sellist meetet oma juhendites kritiseerinud, kuna sellise piiranguga tekib paradoks, kus põllumajandusettevõtja, kelle aastatoodangust hävineb 29% ei kvalifitseeru kindlustushüvitisele. Euroopa Komisjon toob välja, et see võib vähendada põllumeeste huvi kahjujuhtumi korral kahjude minimeerimiseks. Euroopa Komisjon on oma juhtnöörides soovitanud, et teatud osa kahjudest jääks alati põllumehe kanda.⁷⁷ Oluline piirang Põllumajanduskindlustuses on see, et kasvatatavate loomaliikide arv on kindlalt piiritletud.⁷⁸ Kindlustustoetust on põllumeestel võimalik saada 50-80% kindlustuspreemiast.⁷⁹

Tootja keskmine aastatoodang arvutatakse kindlustuslepingu iga eseme liigi puhul kas kolme eelneva aasta keskmisena või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisena, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja.⁸⁰ Tootja peab kindlustustoetuse perioodil olema kindlustusandjale tasunud kindlustusmaksed sõlmitud kindlustuslepingu alusel ning PRIA arvutab taotlejale makstava kindlustustoetuse suuruse, arvestades ettenähtud kindlustustoetuse määra ja toetuse maksmiseks eelarveaastal ettenähtud vahendite suurust.

4.4 Põllumajanduskindlustuse perspektiiv Eestis

Kindlustusfirmad on põhjendanud oma vastumeelsust saagikindlustuse toote arendamisel potentsiaalsete kindlustuspreemiate mahu vähesusega.⁸¹ Eesti saagikindlustuse potentsiaalse turumahtu käsitletakse käesolevas töös teravilja ja rapsiseemne näitel, kuna tegemist on toodangumahult suurimate põllukultuuridega. Statistikaameti analüüsi järgi kasvatati Eestis aastal 2012. teravilja 293 tuhandel hektaril 993 tuhat tonni teravilja. Kuna keskmise kokkuostuhinna aluseks olevas analüüsis on aluseks võetud 725 598 tonni, siis on käesolevas töös võetud aluseks keskmise kokkuostuhinna analüüsis kasutatud maht. Keskmiseks teravilja kokkuostuhind oli 207,5 eurot, mille kohaselt on kogu teravilja toodangu hinnanguline maksumus Eestis üle 150 miljoni euro. Rapsiseemne kogusaak oli 168 107 tonni ning selle keskmine kokkuostuhind oli 481 eurot, mis teeb toodangumahuks kokkuostuhindades üle 80 miljoni euro. Kindlustussumma arvutamisel tuleb arvesse võtta keskmist

---

⁷⁷ *Ibid.* Article 125 (d)

⁷⁸ Põllumajanduskindlustustoetuse saamiseks esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord – RT I, 20.05.2011, 10 - § 3. Lg 1

⁷⁹ *Ibid.*, § 6. Lg 1

⁸⁰ *Ibid.*, § 3. Lg 2

⁸¹ If P&C Insurance AS tootejuhi seisukohavõtt Äripäeva. Võrgust kättesaadav:

<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=19865>

realiseerimisväärtust. Edasise arvutuskäigu lihtsustamiseks pole kindlustuspreemiate mahu arvestamisel võetud arvesse konkreetsete põllukultuuride saagikust hektarilt, vaid lihtsalt kogu turumahtu kokkuostuhindades.

Kindlustuspreemiate turu kogumahu arvutamisel on oluline määratleda preemia aluseks olev määr. Euroopa Liidus varieerub kindlustuspreemiate aluseks olev määr märgatavalt. Näiteks on Küprose keskmine kindlustuspreemia aluseks olev määr saagikindlustuses 7,2% võrdluseks näiteks Austriaga, kus see on 3,6%.⁸² Kuna Eestis puudub usaldusväärne statistika kindlustuspreemia aluseks oleva määra käsitlemisel, siis on edasise arvutuskäigu aluseks võetud meile Leedu preemiate määrad, mis jäävad keskmiselt vahemikku 2-4% - see määr käsitleb kindlustuspreemiaid põllumajanduskindlustuses üldiselt. Rapsiseemne ja Teravilja toodangumaht kokku oli üle 230 miljoni euro. Võttes eelduseks, et hüvitatava kindlustussumma maht on 70% on potentsiaalne kindlustussumma 161 miljonit eurot. Võttes kindlustuspreemiate arvutamise määraks 2% teeb see potentsiaalseks turumahuks hinnanguliselt 3,2 miljonit eurot. Võrdluseks liikluskindlustusega, mille turumaht on 62 miljonit eurot, siis on saagikindlustuse potentsiaal Eestis väike, kuid võrreldes seda analoogsete kindlustustoodetega ettevõtetele, siis oleks eelpool käsitletud arvutuskäiku aluseks võttes potentsiaalne turumaht oleks täitsa arvestatav.⁸³ Antud töö käsitleb muidugi turu potentsiaalset mahtu eeldusel, et kõik põllumajandustootjad maandaksid oma riske kindlustusega. Reaalses turumajandussituatsioonis sellist olukorda kunagi ei teki. Võttes lisaks arvesse eestlaste suhtumist üldiselt pessimistliku suhtumist kindlustusse on arvutuse aluseks võetud preemiate määr 2% liialt optimistlik. Seega peab nõustuma sellega, et hetkel on saagikindlustuse turg Eestis niivõrd väike, et see ei ole enamikele turuosalistele atraktiivne, kuna tootearendusele ning müügile minevaid kulusid on raske tagasi teenida. Potentsiaalse turumahu saavutamiseks oleks ühe alternatiivina võimalik rakendada saagikindlustus kohustuslikuna. KindlTS §-st 7 tulenevalt on kindlustuse vormiks vabatahtlik, kohustuslik ja sundkindlustus. Vabatahtliku kindlustuse korral ei ole inimesele riskide juhtimise kohustust läbi kindlustuslepingu, vaid ta võib seda teha vabatahtlikult. Kohustuslik kindlustus on kindlustusliik, mille kohaselt on isik kohustatud sõlmima kindlustuslepingu ning sundkindlustus on kindlustusliik, kus isiku kohustus tuleneb seadusest ning oma majandus- või kutsetegevuse piirides on ta kohustatud maksma kindlustusmakseid. Võttes

---

⁸² M. Bielza, C. Conte, C. Dittmann, J. Gallego, J. Stroblmair *op. cit* p. 207

⁸² *Ibid*, p. 167

⁸³ Eesti Liikluskindlustuse fond ja kindlustusseltside liit ülevaade võrgust kättesaadav:

http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustusturg_2012_4kv_v1.pdf

arvesse seda, et kindlustustegevuse kohustuslikus ei ole Euroopa Komisjoni poolt soositud ning kuna ka sellisel eeldusel jääks turumaht siiski üsna väikseks ei ole kohustuslik kindlustus

KOKKUVÕTTE

Põllumajanduses on tootjate olukord üha enam globaliseerumas maailmas muutuv. Põllumajanduslik tootmine on muutunud järjest enam tööstuslikuks. Kuigi Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika on väiketootjate jaoks soosiv tekitavad reaalne konkurents toiduainete tööstuses ning regulatiivsed standardid toiduohutuses olukorra, kus toimub tootmise konsolideerumine. Kindlustusrisk põllumajanduses on ennenägematute asjaolude realiseerumine, millele järgneb selge ning piiritletav majandusliku kahju. Põllumajanduslike riskide üheks oluliseks karakteristikuks on selle ettenägematu sündmuse seotus mingi loodusliku olukorraga. Põllumajanduslikud tootmisriskide minimeerimisel on oluline, et erinevaid ettevõtte tegevust potentsiaalselt halvavaid riske tuleb vaadelda üheskoos. Kehvast ilmast tingitud sissetuleku või seadusloomest tulenev institutsionaalne risk võivad väljenduda põllumajandustootja jaoks finantsriskide realiseerumises. Euroopa Liidus on looduslike keskkonnariskide hindamisel kasutusel Euroopa Parlamendi otsuse 1445/2000 põhjal välja töötatud vilja kasvatuse jälgimise süsteemi „Crop Growth monitoring system“. Selle jaoks, et põllumajanduslik risk oleks kindlustatav peab selle aluseks olema mõõdetava ulatusega ettenägematu ning mittetaotluslikud sündmus, mille põhjuseks ei ole valed juhtimisotsused ning nende riskide kindlustuspreemia peab olema mõistlikus ulatuses. Üheks oluliseks õiguslaseks prioriteediks peab olema selge regulatiivne raamistik, mis tagaks selle, et põllumajandusele iseloomulike tootmisriske oleks võimalik kindlustamisega maandada. Võttes aluseks Euroopa Liidu Ühise põllumajanduspoliitika reeglid lasub liikmesriikide seadusandjatel kohustus nende põhimõtete rakendamisel siseriiklikus õiguses.

Õigusteoreetilises käsitluses on väga tähtis ka regulatsioon, mille alusel arvutatakse põllumehele riskide realiseerumisel tekkinud kahju, ehk milline on riskide maandamiseks sõlmitud kindlustusleping. Euroopa Liidu on peamiselt kasutatav süsteem, kus konkreetse kahju ulatuse arvestamiseks kasutatakse kas konkreetse tootmisüksuse või piirkonna keskmist saagikust ning selle põhjal arvutatakse konkreetsele põllumehele tekkinud kahju. Eestis kehtiva õiguse kohaselt võetakse konkreetse kahjujuhtumi toimumise korral aluseks konkreetse tootmisüksuse saagikus või loomade turuväärtus. Selline põhimõte on rakendatud ka Eesti õiguses võlaõigusseaduse sätetega. VÕS § 422 lg 1, mille kohaselt kohustub kindlustusandja hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju, või maksma kahjujuhtumi korral kokkulepitud rahasumma kindlustusvõtjale. VÕS § 422 lg 2 kohaselt on kindlustusvõtja kohustatud tasuma kindlustuslepingu alusel kindlustusmakseid. Põllumajanduskindlustusleping on kahjukindlustusleping, mille hüvitamise aluseks on VÕS § 476 lg 1-4. Kindlustuslepingu aluseks olev kindlustusväärtus on VÕS § 479 lg 1 kohaselt

kindlustushuvi väärtus kindlustusjuhtumi hetkel, mis tähendab seda, et konkreetse kahjujuhtumi korral võetakse hüvitise määramisel aluseks konkreetse kahju tõttu tingitud väärtuse vähenemine. Saagikuse, kui konkreetse kindlustusjuhtumi kindlustussumma määramise alus tuleneb Eesti õiguses ka MPKS § 7 lg 1 p 5, mis sätestab kindlustustoetuse maksmise võimalikkuse ning Põllumajandusministri 18.05.2011. a määruses nr 40 „Põllumajanduskindlustustoetuse saamiseks esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord”, kus on käsitletud põllumajanduskindlustuse saamiseks sätestatud nõuded. Põllumajandusministeeriumi määruse kohaselt arvutatakse konkreetse tootja keskmine aastatoodang kindlustuslepingu iga eseme liigi puhul kas kolme eelneva aasta keskmisena või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisena, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja. See seadus ei loo iseenesest kohustust kindlustusfirmadele pakkuda kindlustust lähtuvalt saagikusest, kuid kuna riikliku dotatsiooni aluseks on võetud saagikusest lähtuv kindlustusleping, siis see kandub üle ka konkreetsete kindlustusandjate tootearendusse ning seetõttu on ka Eestis tegutsevate kahjukindlustusseltside tingimustes võetud aluseks saagikusest lähtuva kindlustuslepingu käsitus.

Ühtsed printsiibid põllumajanduspoliitika reguleerimiseks on olnud Euroopa Liidu poliitika üheks nurgakiviks juba selle loomisest alates. Põhimõtted, mis reguleerivad õigusliku raamistiku Euroopa Liidus ning selle liikmesriikides on paika pandud juba Euroopa Liidu ühe aluselepingu – 1957. aastal sõlmitud Rooma Lepinguga. Euroopa Liidus kehtivad reeglid on muutunud koos selle laienemise ning arenguga ning üldine areng on lähtunud riiklikult ning ühenduse üleselt mõjutatud hinnapoliitikalt ning stabilisatsioonipakettidest üleminekult otsesubsidiidumitele ja ühtsetel alustel reguleeritud põllumajanduspoliitikale. See on tootmisviisides toonud kaasa mitmeid muudatusi, mis hõlmavad endas tootmisstandardite ühtlustamist ning otsetoetusi ning kasvatamispiiranguid Euroopa põllumajanduses. Põllumajanduspoliitika ühtlustamine on avaldanud mõju ka põllumajanduses esinevate riskide minimeerimisele. Kõige olulisem seaduslik muudatus tuleneb seoses katastroofiliste riskide realiseerumisega, kus minevikus on kehtinud põhimõtte, et sellise intsidendi juhtumisel on põllumajandustootjad saanud otsest toetust riigilt või Euroopa Liidu kontekstis riigiülestele institutsioonidelt – põhimõtte, mis on eriti omane põllumajandussektorile, kus valitsevad otsesed loodusest tulenevad riskid on asendunud kindlustuslepinguga, mida nähakse peamiseks riskide minimeerimise vahendina. See protsess on tingitud selle, et Euroopa Liidu regulatsioonid kanduvad, küll olenevalt riigist erinevas tempos, üle ka liikmesriikide õigusesse.

Tulenevalt nende sümbioosist arengust tuleb Euroopa Liidu kindlustusalaseid regulatsioone vaadelda koos kriisiabi sätetega Ühenduse ning liikmesriikide õiguses. Riikliku kriisiabi aluspõhimõtted tulenevad sarnaselt Euroopa Liidu Põllumajanduspoliitikale Rooma Lepingust ning on edasi arendatud Euroopa Komisjonide arengukavades. Kuigi Euroopa Liidus on Solidaarsus- ning Veterinaarfond, mis reguleerivad liikmesriikidele looduskatastroofide toimumise korral antavat kriisiabi on ka nendes sätestatud põhimõtete kohaselt peamiseks riskide maandamise vahendiks siiski kindlustus. Euroopa Solidaarsusfondist abi saamiseks kehtestatud seaduste alusel peab tegemist olema kindlalt piiritletud suuremõjulise looduskatastroofiga ning diskretsioon abi andmise kohta on Euroopa Komisjonil ning positiivse otsuse korral peab selle heaks kiitma ka Euroopa Parlament ning Nõukogu. Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad erinevad regulatsioonid looduskatastroofidega tegelemiseks. See tuleneb otseselt riikides varem kehtinud seadusandlusest, kultuurilisest ning ajaloolisest taustast ning Euroopa Ühenduse reeglite rakendamise arengust. Õiguspõhimõtete arengus on Euroopa Liidu liikmesriigid seetõttu mõneti poolel teel üleminekul põllumajanduskindlustuse, kui peamise riskijuhtumise vahendi täieulatusliku rakendumiseni. Huvitav tendents on siin see, et reeglina ei hüvitata riiklike kriisabi meetmetest kahju, mis on kindlustanud ning loomulikult ei hüvita kindlustusfirmad kahjusid, mis hüvitatakse riigi poolt. Lõplik paradigma muutus kindlustuslepingu, kui peamise riskijuhtumise vahendi sisseviimisel on sätestatud 1. jaanuar 2010, kuid näiteks Eestis kehtib see põhimõtte seadusandluses juba aastast 2008. Euroopa Komisjoni põhimõtte on, et kindlustustoetused peavad aitama just väikeseid ja keskmisi ettevõtteid. Suurettevõtete riskijuhtimine peab olema korraldatud sellisele, et potentsiaalsete kahjujuhtumite korral on neil võimalik kahjud kompenseerida omavahenditest.

Euroopa Liidu Ühtne Põllumajanduspoliitika on Eesti õiguses rakendatud läbi Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ning kriisiabi põhimõtted läbi Loomatauditõrje seaduse. Eestis puuduvad mehhanismid põllukultuuride hävimise korral looduskahjude hüvitamiseks. Oluline muutus Eestis kehtivate õigusnormide osas toimus aastal 2008., kui loobuti senistest keskkonnakahjude põhimõtetest ning kehtestati regulatsioon, kus keskkonnariskidest tulenevad kahjud peavad olema põllumeestel minimeeritud läbi kahjukindlustuslepingu ning nende likvideerimine käib läbi eraettevõtete. Kuigi Eesti riik on kehtestanud vastavalt Euroopa Liidu Põllumajanduspoliitika põhimõtetele regulatsiooni kindlustustoetuste andmiseks on Eestis valdavaks probleemiks see, et konkurents põllumajanduskindlustuse pakkujate seas on väike. Käesoleval hetkel pakuvad loomakindlustust Eestis ainult kaks kindlustusandjat: Ergo Kindlustus SE ning If P&C

Insurance AS ning saagikindlustust ainult Ergo Kindlustus SE. Kindlustusandjate valdav seisukoht on olnud, et saagikindlustuse puhul ei ole see neile atraktiivne, kuna tootearendusele ning müügile minevad kulud on liiga suured, et saagikindlustus muutuks neile majanduslikult kasumlikuks. Käesoleva töö autori hinnangul tuleneb siit Eesti seadusandluse peamine probleem põllumajanduskindlustuse reguleerimisel.

Eesti seaduste kohaselt on põllumajandustootjal võimalik saada kindlustustoetust ning selline doteeritud süsteem peaks eelduslikult viima konkurentsini kindlustusturul. Riik saaks läbi seadusloome korrastada põllumajanduskindlustuse üldpõhimõtteid ning läbi selle ka kindlustusturgu. Käesoleva töö autori arvates on selleks potentsiaalseid võimalusi kaks. Üks võimalus on sarnaselt Kreeka ja Küprosega kehtestada põllumajandustootmises kindlustuskohustus. See põhimõte läheb aga otseselt vastuollu Euroopa Liidus kehtivate põhimõtetega põllumajandustootmistes ning üleüldiste kaasaegses turumajanduses ning ühiskonnas tervikuna kehtivate valikuvabaduse printsiipidega. Autori hinnangul on tunduvalt reaalsem süsteem, kus teatud seadusmuudatused viidaks sisse sarnaselt Hispaaniale, kus kindlustuspõhimõtted on riigi poolt reguleeritud. Kuigi Hispaania süsteem on Eestis rakendamiseks ülereguleeritud, kehtivad seal teatud põhimõtted, mille rakendamist tasuks Eestis kaaluda. Näiteks tasuks mõelda riiklikult reguleeritud preemia arvutamise aluseks olevate määrade rakendamisele ning kahjukäsitluspõhimõtete sisseviimisele. Konkurentsi suurendamiseks kindlustusturul on võimalik riiklikult reguleerida edasikindlustuse võimalusi põllumajanduskindlustuses, kas läbi regulatsioonide või riikliku institutsiooni loomisele, mis reguleeriks edasikindlustust või võtaks potentsiaalselt osad edasikindlustatavad riskid enda kanda. Hetkel kehtiva edasikindlustust reguleeriva regulatsiooni kõrvale, kus KindITS § 3¹ mille kohaselt on edasikindlustustegevus kindlustusandja kindlustusriskide ülevõtmine, eesmärgiga maksta kindlustusandjale kokkulepitud suuruses hüvitist seoses kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel sõlmitud kindlustuslepingu järgse kindlustusjuhtumiga, tuleks kaaluda võimalust, et riik võtab põllumajanduskindlustuse edasikindlustamise rohkem enda kanda. Näiteks oleks üheks võimaluseks luua Põllumajandusministeeriumi haldusalas eraldi institutsioon, kes siis kas reguleeriks edasikindlustamise põhimõtteid, või võtaks edasikindlustuse enda kanda. Kuigi töös käsitletud arvutused turumahu kohta on tehtud ainult saagikindlustuse põhjal võib sellest tulenevalt siiski eeldada, et selline institutsioon oleks reaalne alternatiiv ning läbi selle oleks võimalik suurendada konkurentsi kahjukindlustusseltside vahel. Üheks oluliseks seadusemuudatuseks võiks olla ka 30% aastatoodangu vähenemise piirangu regulatsiooni lõdvendamise. Alternatiivina võiks

seadustesse sisse viia muudatused, kus juba eelnevalt kokkulepitud aastatoodangu vähenemise protsendist kuulub teatud osa hüvitamisele. Moraalse ohu leevendamiseks võib väiksema aastatoodangu vähenemise korral olla omavastutuse määr suurem. See suurendaks põllumeeste enda huvi potentsiaalse kahjujuhtumi korral kahjude minimeerimiseks. Seda seisukohta jagab ka Euroopa Komisjon.

AGRICULTURAL INSURANCE REGULATION IN EUROPEAN UNION AND ESTONIA: RESUME

Every business activity carries inherent risks but due to its relations to nature risks in agriculture are specific. One of the most efficient ways of risk management is insurance and agricultural insurance has a long history. Agricultural risk management rules in European Union have developed alongside with the integration of Europe. One of the main influence regarding agricultural policies in the European Union and its member states has been the establishment of Common Agricultural Policy in Europe. Changing regulations European Union and the competition in international trade are creating new challenges for European farmers. Big shift in direction is the regulatory basis that has transferred from the old policy where catastrophic losses in agriculture were subsidized by the government to a new policy where the main risk management instrument for farmers is insurance. The main problems that are covered by current thesis are the ways of implementing an efficient insurance regulation that would lead to a competitive insurance market and whether and if then to what degree should the risk management governed by the government. According to authors knowledge there is currently no papers on the academic levels have covered these topics.

The basis of every insurance contract is risk. The definition of risk is an undetermined outcome that results in direct economic loss. When speaking about agricultural insurance contract the main discussion points are so called pure risks in production that result in loss of income or damage to livestock or crops. Important fact regarding risk management in agriculture is that one cannot view risks separately since the realization of one type of risks can lead directly to other type of risks. Insurance as a risk management tools cannot be viewed separately from other risk management tools that farmers can use, whether they are predetermined sales contracts, having multiple sources of income or minimizing production risks through better practices the insurance contract is just one way of minimizing risks in agriculture. The concept of insurance is combining of risks where multiple produces pay premiums to a mutual fund and on the case of an accident the damages are compensated from those funds. The damage has to be caused by unpredictable and unintentional event and the damages must be measurable. One important characteristic regarding agricultural insurance is that insurance premium must be acceptable.

The main theoretical principle regarding agricultural insurance is the way how the damages of the accident are calculated. The main way for the damages to be calculated is taking into account the yields of certain type of production and assessing potential losses based on that.

In literature there are also ways of only taking into account the income or profit losses but the main consensus at least in Europe is the way regarding yields. According to Law of Obligations Act § 476 p 1-4 the insurer has to pay damages when the damage occurs.

The Common Agricultural Policy in Europe has gone through many reforms since its establishment. The main principles were outlined in the Treaty of Rome that was established in 1957 that laid the foundation for the agricultural policies in Europe today. The paradigm shift has been from highly regulated price markets to creating today's system that uses direct subsidies and production control.

Insurance regulations have developed simultaneously with regulations that govern direct crisis help from the governments. Regulations in Europe laid the responsibility for the helping of farmers to governments but the paradigm has shifted and the Common Agricultural Policy today is based on the concept of personal responsibility. European Commission does not usually consider the outbreak of plant and animal diseases as natural disasters. They have also concluded that in some cases the outbreak of such diseases can be considered natural disasters but the economic has to be immense and because of that they value each separate case separately. One of the main principles is that such losses that have been covered by insurance are not applicable for compensation and that compensation could not result in an economic profit for the farmer. The date where the direction for creating the situation where the insurance contract can be viewed as the main risk management tool was set in the 1th of January 2010, but for example in Estonia it has been regulated already in 2008. The Commission policy stipulates is that insurance subsidies should help small and medium enterprises.

European Solidarity- and Veterinary fund are institutions that have been established to regulate the crisis aid in member states. The main principle of direct aid to farmers is that the help given should not modify competition situation in member states. Regarding the European Solidarity fund each compensation case regarding catastrophic losses should be considered separately and after the Commission's decision the European Council and Parliament must also give their permission for direct aid.

Member states have different rules regarding agricultural insurance and crisis aid and the main differences take into consideration the member states evolvment in compensating natural losses. Compulsory insurance systems regarding agriculture have been established in Greece and Cyprus. This kind of compulsory insurance are not in align with European Union principles. It is a widely considered opinion that Spain has the most regulated agricultural

insurance system where the insurance principles and damage control systems are governed by the government. All of the regulations and principles are outlined and regulated by on central authority the *Spanish Group of Combined Agricultural Insurance Companies (Agrupacion Espan ola de Entidades Aseguradoras de los Seguros Agrarios Combinados, SA, Agroseguro)*. One of the main regulatory Principles is that risks are reinsured by the government which leads to competition in the insurance market.

In Estonia the Common Agricultural Policy are regulated by the Act of European Common Agricultural Policy Application law. In Estonia the farmers have the right for government subsidies on agricultural insurance. Crisis aid regulation regarding animal diseases is set in Animal Disease Prevention Act. According to Estonian law there are no compensation mechanisms in place war damages regarding plant and crop diseases and losses arising from natural disasters. This kind of regulation was set until the year 2008. Problems arise in Estonia from the fact that there is very limited competition regarding agricultural insurance. Insurance products regarding animal losses are offered by two insurance providers: If P&C Insurance AS and Ergo Insurance SE. Crop Insurance are only offered by Ergo Insurance SE. The main consensus between insurance providers seems to be that because the potential market for agricultural and mainly crop insurance is so small that it is not economically feasible. In Estonia the insurance condition that have been developed are based on yield and are calculated based on economic losses regarding the yield.

Main principle in Estonian laws that is based on European Common Agricultural Policy is the Country and Agricultural Management Act and The Regulation of the Minister of Agriculture regarding Insurance subsidies that stipulates that small and medium size companies have the option of getting subsidies for insuring their products. Important restriction regarding is that farmer is eligible for compensation when the loss based on yield is 30% or over the average yield. This restriction has been somewhat criticized by the European Commission because based on this kind of regulation the farmer who has a loss of 29% is not eligible for any kind of compensation and that can lead to the situation where farmer does not have any incentive to minimize damages after the underlying event causing the damages has occurred. Even though somewhat simplistic the potential insurance premiums regarding crop insurance based on the calculation outlined in this thesis is 3,2 million euros with the premium rate of 2%. This leads to the conclusion that insurance providers estimates that due to the small market cap of this kind of insurance is not economically profitable for creating competitive market.

Regarding Estonian insurance regulations the main options are to create outlines through governing authorities where insurance regulations, premium rates, reinsurance and claims handling and loss adjustments would be regulated by the government. Also one of the changes that should be implemented is the reregulation of the 30% losses rule based on yields.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Asseldonk, Dr. van. M. A.P.M. Meuwissen, Dr. M. P.M. Huirne, Prof. R. B.M. A Risk Financing Model for Livestock Epidemics in the European Union. Institute for Risk Management in Agriculture (IRMA)
2. Bielza, M., Conte, C., Dittmann, C., Gallego, J., Stroblmair J., Agricultural insurance Schemes Administrative Arrangement AGRI-2005-0321....Between DG Agriculture (DG AGRI) and DG Joint Research Centre. (2008) Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/insurance/full_report_en.pdf
3. Burgaz, Fernando J. Income Risk management in agriculture Insurance Systems and Risk Management in Spain OECD Publishing 2000
4. Cunha, A and Swinbank, A. An Inside View of the CAP Reform Process: Explaining the MacSharry, Agenda 2000, and Fischler Reforms. Oxford Scholarship Online: May 2011
5. Daugbjerg, C. and Swinbank, A. Ideas, Institutions, and Trade: The WTO and the Curious Role of EU Farm Policy in Trade Liberalization 2009
6. European Commission Agriculture Directorate-General Directorate A. Economic analyses, forward studies, evaluation, „Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus on insurance“ Working Document 2001 Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/insurance/text_en.pdf
7. European Commission European Union Solidarity Fund Annual Report 2011 Brussels, 20.9.2012 Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0523:FIN:EN:PDF>
8. Glauber, J. W. American Journal of Agricultural Economics, 2004, Vol. 86(5) Crop Insurance Reconsidered p. 1185

9. Hardaker, J.B., Huirne, R.B.M. J.R. Anderson and G.Lien. Coping with Risk in Agriculture Second Edition 2004. Cabi Publishing
10. Harrington, S. E, Niehaus G. R. Risk Management and Insurance
11. Hoy, M. Risk Management and The Value of Symmetric Information in Insurance Markets *Economica*, 1988, Vol.55(219)
12. Luik, O-J., Haavasalu, K. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. *Juridica*, 2008, nr III.
13. Mahul, O. and Sutley. C. J. Government Support to Agricultural Insurance: Challenges and Options for Developing Countries. The World Bank Washington Dc 2010
14. Meuwissen. M., Insurance as a risk management tool for European agriculture. *Wageningen* Feb. 2000
15. Meuwissen, M., Huirne, M., Hardaker, J.B. Income Insurance in European Agriculture Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8087_en.pdf p. 20
16. Moreddu, C. Overview of Farm Household Strategies and Government Intervention Income Risk management in agriculture OECD 2000
17. Pye R.B.K. Insurance in the Baltic States: A Comparative Study of the Non-life Sector OECD. Policy Issues in Insurance: Insurance in the Baltic Countries
18. Skees, J.R. and Barnett, B.J. Conceptual and practical considerations for sharing catastrophic or systemic risks. *Review in Agricultural Economics* 21 1999.
19. Smith, V. H., Glauber. J. W. Agricultural Insurance in Developed Countries: Where Have We Been and Where Are We Going? *Applied Economic Perspectives and Policy* (2012) Vol 34

20. Hardaker, J.B., Huirne, R.B.M. J.R. Anderson and G.Lien. Coping with Risk in Agriculture Second Edition 2004. Cabi Publishing

Kasutatud õigusaktid

1. Community Guidelines for State Aid in the Agriculture and Forestry Sector 2007 to 2013 Official Journal of the European Union OJ C 319 of 27.12.2006
2. Council Regulation (EC) No 2012/2002 of 11 November 2002 Establishing the European Union Solidarity Fund
3. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus – RT I 2010, 10, 43; RT I, 21.02.2013, 2
4. Kindlustustegevuse seadus – RT I 2007, 4, 20; RT I, 26.04.2013, 6
5. Loomatauditõrje seadus. – RT I 1999, 97, 861; RT I, 18.12.2012, 23
6. Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus. – RT I 2009, 34, 224; RT I, 15.03.2011, 24
7. Nende mitte eriti ohtlike loomataudide nimekiri, mille puhul loomatauditõrjega seoses tekkinud kahju hüvitatakse. – Vastu võetud 22.12.2009 nr 136, RTL 2009, 98, 1463
8. Põllumajanduskindlustustoetuse saamiseks esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord – RT I, 20.05.2011, 10
9. Treaty establishing the European Economic Community (TEEC)“ Article 38 Official Journal of the European Union Not published March 1957
10. Võlaõigusseadus – RT I 2002, 53, 336; RT I, 05.04.2013, 4

Kasutatud kindlustustingimused

1. Ergo Kindlustuse AS. Kariloomade Kindlustuse Tingimused KT.0756.10.
Arvutivõrgus
http://www.ergo.ee/files/Kariloomade_kindlustuse_tingimused_KT.0756.10.pdf
2. Ergo Kindlustuse SE. Põllukultuuride Saagi Kindlustuse Tingimused KT.0807.11.
punkt 3.1-3.8, 5.1-5.3, 6.1-6.3 ja 7.2 Võrgust Kättesaadav:
http://www.ergo.ee/files/Saagikindlustuse_tingimused_KT.0807.11.pdf
3. If P&C Insurance AS. Loomakindlustuse üldtingimused TL 20021. punkt 1.1-1.6, 2.1-2.2, 3.1 ja 4.1-4.5 Võrgust kättesaadav:
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=4b5e8eb1-a89d-4303-aded-f3b89e87b483>

Muud Allikad

1. Eesti Liikluskindlustuse fond ja kindlustusseltside liit ülevaade võrgust kättesaadav:
http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustusturg_2012_4kv_v1.pdf
2. Euroopa Liidu Solidaarsusfond Arvutivõrgus:
http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/solidarity/index_et.cfm
3. Ojala, A „Saagikindlustus võib saada kohustuslikuks“ 02.07.2008 Arvutivõrgus:
<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=19865>
4. Pihlak, S-A „Kohustuslik kindlustus põllumehele ei meeldi“ Arvutivõrgus:
<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=20140>
5. If P&C Insurance AS tootejuhi seisukohavõtt Äripäeva. Võrgust kättesaadav:
<http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=19865>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Karl Roben (sünnikuupäev: 24.08.1986)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose PÕLLUMAJANDUSKINDLUSTUS EUROOPA LIIDU JA EESTI ÕIGUSES, mille juhendaja on dr. (iur) Villu Kõve,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus **12.05.2013**

